

NR: 4-2016

*Konsten att placera en klassiker i nutid
Dokumentär om vikten av att gå samman
Malmö blir världens stad i sommar*

SCEN & FILM

Teaterförbundets tidning

Tack alla förtroendevalda för ert arbete med att skapa bättre villkor

MAJ OCH JUNI ÄR DEN DEL av året då jag tror att det ska lugna ner sig lite. Helt fel – denna tid är mer aktiv än någonsin. Årsmötetider, kan man sammanfatta det som, och i år, även ett förbundsmöte.

Teaterförbundets yrkes- och lokalavdelningar är aktiva och genomför sina årsmöten med många intressanta och roliga teman. Viktiga för yrkesgruppen – ett bra sätt att göra årsmöteshandlingarna mer lockande. Nya styrelser ska väljas och det är härligt att kunna välkomna nya förtroendevalda i våra olika avdelningar.

Förtroendevalda från alla våra yrkes- och lokalavdelningar samt regionråd samlades också sista måndag i maj för ett förbundsmöte. Det vill säga det endagsmöte som inträffar mellan våra riksstämmor (vårt högsta beslutande organ). På dagordningen stod frågor om organisationen och nya förenklade och moderniserade stadgar. Extra roligt var att dela ut både stipendium, silverplakett för gott fackligt arbete och Teaterförbundets guldmedalj ”för utomordentlig konstnärlig gärning”. Läs mer om detta på sidorna 10-12 i tidningen.

TEMAT FÖR FÖRBUNDSMÖTET var naturligtvis också en debatt om framtidens fackliga frågor. Samhället och arbetslivet förändras och vi som fackförbund står inför nya utmaningar. Våra yrken förändras, anställningsformerna ser annorlunda ut och tekniken utvecklas. För att vara relevanta och stärka det fackliga engagemanget diskuterade vi tre viktiga frågeställningar:

Vi behöver hitta vägar för att öppna upp rekryteringen till scen- och filmbranschen, och vi behöver förändra normerna kring vad som visas på scen och film så att alla känner sig representerade. Hur arbetar Teaterförbundet för ett mer inkluderande arbetsliv? I en tid då film- och scenproduktionerna blir alltmer pressade av ekonomiska villkor ökar arbetstempot. Hur kan Teaterförbundet identifiera och följa upp arbetsmiljöproblem som är relaterade till tid och ekonomi? När befintliga normer utmanas kan det också uppstå svårigheter. Det finns fler exempel på situationer där våra medlemmar hotats, risken för självcensur och tystnad ökar. Hur kan Teaterförbundet arbeta för att upprätthålla en stark konstnärlig frihet där yttrandefriheten är självklar?

Inledningen till våra diskussioner inspirerades av Journalistförbundets ordförande Jonas Nordling som höll ett uppskattat tal om ”varför en orkar jobba fackligt”. Vad bekräftelse från kollegor betyder, och om ”individens (medlemmens) mod för kollektivets kraft”. Våra förbund driver många liknande frågor och det var härligt att höra om kollektiva rättigheter för egenföretagare, som Journalistförbundet lyckats förhandla fram.

I slutet av maj genomfördes också Bibu, scenkonstbiennial för barn och unga i Helsingborg. Många seminarier handlade om representativitet och vem som får gestalta vad. Teaterförbundets normkreativa arbetsgrupp, och dess referensgrupp, arrangerade ett välbesökt seminarium: ”vilka normbrott accepterar barnpubliken?” Om barns förhållningssätt till normer, koder och traditioner inom scenkonsten. Och frågeställningen är naturligtvis lika relevant när vi talar om film för barn och unga.

I juni fattas också beslut i riksdagen om den kommande filmpolitiken. Under våren har frågan om att tillsätta en ny utredning lyfts fram av oppositionen. Här är Teaterförbundet/för scen och film mycket tydliga. Inte en ny utredning! Vi behöver en statlig filmpolitik nu, och vi ser fram emot att vara en aktiv part i utformningen av den.

Jag vill rikta ett stort tack till alla förtroendevalda som lägger ner mycket tid och kraft i arbetet för bättre villkor inom scen och film. De samtal och diskussioner som fördes vid förbundsmötet innebär en viktig och tydlig fortsatt inriktning för Teaterförbundets kommande arbete.

ANNA CARLSON
ORDFÖRANDE

PÅ OMSLAGET: **ISRAELISKA GRUPPEN A-WA**
TRE SYSTRAR BJUDER PÅ BALKAN BEAT BOX I MALMÖ

Scen & Film – Teaterförbundets Tidning

Utkommer med sju nummer per år och sänds utan särskild beställning kostnadsfritt till Teaterförbundets medlemmar.
Prenumerationspris: 350 kronor/år.

Ansvarig utgivare: **Mika Romanus**. Chefredaktör: **Magdalena Boman**.

Layout: **Magdalena Boman**.

Grafisk form: **Mu ab**

Återkommande medarbetare: **Annicka Istemo, Gert Lundstedt, Kristian Pohl**.

Redaktionskommitté: **Åse Axberg, Frida Beckman, Jörgen Bergmark, Eleonor Fahlén, Minna Krook, Karim Rashed, Mika Romanus, Martyna Lisowska Söderberg**.

2 Scen & Film nr 4 2016

scen & film gör fördjupande reportage och intervjuer med personer verksamma inom scen- och filmområdet. Tidningen bevakar aktuella frågor av facklig, konstnärlig, kultur- och arbetsmarknadspolitisk natur.

Postadress: Teaterförbundet, Box 127 10, 112 94 Stockholm.

e-post: magdalena@mboman.se, magdalena.boman@teaterforbundet.se

Besöksadress: Kaplansbacken 2A.

Telefon: 08-441 13 00. Fax: 08-653 95 07. Redaktion: 070-664 55 59.

Annonser: **SB-Media AB**, Alex Simonsson Tel: 08-545 160 63.

e-post: alex@sb-media.se

Tryck: **DanagårdLitho**, Ödeshög 2016.

Repro: **Cicero Tryck och media**.

ISSN 2001-5518

Scen & film är medlem i Sveriges Tidskrifter

Pdf på tidningen finns även på TFs hemsida: www.teaterforbundet.se

10

12

28

32

Innehåll nr 4-2016

4 MÅNADENS BILD

Filmklippare: Marinella Angusti.

6 STOLT SCENKONST PÅ PRIDE

Svensk Teaterunion ordnar två fullspäckade dagar på Pride.

10 INTERVJU: DE FICK ÅRETS GULDMEDALJ

Möt årets pristagare: Yvonne Lombard och Meta Velandar.

13 KULTURAKADEMIN DRILLAR MANUSFÖRFATTARE

Nya berättelser tonar fram av konstnärer med internationell erfarenhet.

18 BRETT UTBUDD NÄR MALMÖ ORDNAR SOMMARSCEN

Så ser Sommarscens program ut i Malmö.

24 SVT SATSAR PÅ NY LÅNGSERIE

Två säsonger av "Vår tid är nu" spelas in på raken.

28 SAGA GÄRDE GÖR DOKUMENTÄR OM FACKLIG AGITATOR

Busschauffören Magnus Lunell håller brandtal om facklig organisering.

32 HUR FÖRNYAS OPERAKONSTEN?

Gammal opera i ny skepnad – när blir det som bäst?

40 FILMÅRET 2015 I SIFFROR

Glad sommar önskar scen&film!

Nästa nummer kommer den 29 september

Presstopp den 9 september

10 Yvonne Lombard och Meta Velandar. Foto: Magdalena Boman

18 Ur föreställningen "Sagan om Anaayafågeln".
På bild: Malin Skoglund. Foto: Emma Löfström.

28 Busschaufför Magnus Lunell.
Affishbild till Saga Gärdes dokumentär "Ni ska se att jag har rätt".

32 Ur föreställningen "Pelleas och Mélisande" på Kungliga Operan.
På bild: Jens Persson och Kerstin Avemo. Foto: Micke Sandström.

Plötsligt ögon

Namn: Marinella Angusti.

Ålder: 42 år.

Yrke: Filmklippare.

Aktuell i: "Experimenten" av Bosse Lindquist för Dokument Inifrån SVT. Klipper nu ett K-special om Marie-Louise Ekman.

Kulturupplevelse som inspirerar: Dans- och Musikupplevelser inspirerar alltid, när Gustavo Dudamel dirigerade Tarkovskijs Våroffer med Simón Bolívar-ungdomsorkester från Venezuela glömmar jag aldrig. Mäktigt. Publiken blev helt galen. Totalt osvensk upplevelse.

VEM ÄR HAN Egentligen Paolo Macchiarini? Den frågan har alla tittare som sett "Experimenten" – en dokumentär i tre delar av Bosse Lindquist ställt sig under seriens gång. Den unga dansaren Julia har sekunderna innan vaknat upp ur narkosen, gråtit och frågat sin kirurg om hon kommer att kunna leka med sin son igen. Paolo Macchiarini är innerlig, stryker henne över kinden, säger att hon inte ska oroa sig. Det kommer att gå bra. Hon är trött och somnar igen. Just detta ögonblick, innan Julia rullas ut ur operationssalen, lämnar inte filmklipparen Marinella Angusti.

Hennes uppgift i klipparbetet har varit att mejsla ut personlig-

Conan Fitzpatrick, SVT/K22

blick av tvivel

heterna, plocka fram det känslomässiga och ge en rättvis bild av de inblandade, mitt i alla faktabeskrivningar.

När Marinella började arbeta med den här scenen pågick ett näst intill polisiärt arbete kring Paolo Macchiarini, och hans verksamhet, av Bosse Lindquist och alla journalister i teamet.

– Jag försökte hålla mig neutral så gott det gick för att inte färgas, utan att verkligen se med rent sinne på materialet. För att lyfta fram Paolo på ett rättvist sätt, inte minst för trovärdigheten. Men just i det här ögonblicket när Paolo står och tittar på Julia när hon rullas ut, så vet jag inte längre vem han är, eller vad jag ska

tro. Plötsligt tvivlar jag på vem han är, säger Marinella Angusti.

En sådan här historia dyker bara upp en gång i livet.

– Det var en speciell film att klippa. Samarbetet i klippningen mellan mig, Bosse Lindquist, Emil Engerdahl och Matti Kentschynskij var öppen, kreativ, utmanande och prestigelös. Givetvis turbulent bitvis, som i alla processer, men det var värt alla sena nätter och allt slit.

”Experimenten” blev en mycket spännande och välgjort dokumentär. Serien går fortfarande att se på SVT Play.

MAGDALENA BOMAN

Petra Hellberg

Fredrik Apollo Asplund i "Det här är min historia".

Massor av stolt scenkonst på Pride

Scenkonst, seminarier, workshops och internationella gäster. Teaterunionen arrangerar två fullspäckade dagar med fokus på queer scenkonst under Stockholm Pride i slutet av juli.

TEATERUNIONEN HAR FÅTT bidrag av Kulturrådet för att lyfta och ge scenkonsten en plats på Fri scen i Pride House, Kulturhuset Stadsteatern i Stockholm.

– Det blir en scenkonstfestival under ett par tajta dagar på torsdag och fredag på Pride-veckan. Målet är att nå en delvis ny publik och att samtidigt kunna erbjuda den lite mer vana scenkonstpubliken en fördjupning i queer-frågor och olika spjutspetsprojekt, säger Ulricha Johnson, verksamhetschef på Teaterunionen.

De två dagarna arrangeras i samarbete med Unga Klara, Stadsteatern Skärholmen, Riksteatern och Teaterunionens medlemmar både från det fria kulturlivet och institutioner i olika delar av Sverige. I dagsläget är schemat ännu inte helt fastställt. Men klart är att skådespelaren, regissören och dramatikern Aleksa Lundeberg kommer att ha premiär på nya monologen "Flytta på er, jag ska bli fri", i regi av Annika Silkeberg. Kulturhuset Stadsteatern Skärholmen bidrar med föreställningen

"Det här är min historia" och Riksteatern arrangerar bland annat workshopen "Landed inuti" med temat queer på landsbygd. Svenska Dagbladets teaterkritiker Lars Ring leder ett seminarium, Lesbisk Makt arrangerar Lesbisk frukost och teatergruppen Kunq återförenas i en reading av "Queer nation's manifest". Till scenkonstdagarna på Stockholm Pride kommer även gäster från hbtq-filmfestivalen Side by Side från Sankt Petersburg och pratar om sina villkor.

– Det här är ett efterlängtat pilotprojekt som förhoppningsvis faller väl ut och blir återkommande under Stockholm Pride. På längre sikt kan det också arrangeras på olika pridefiranden i hela landet, framhåller Ulricha Johnson.

GERTRUD DAHLBERG

Programmet kommer att presenteras på www.teaterunionen.se www.stockholmpride.org

Fråga i förra numret:

Har du gått på audition i vår?

Ja 45 %

Nej 55 %

Känner du någon som blivit allvarligt skadad i jobbet?

Svara **Ja** eller **Nej** på: www.teaterforbundet.se

BAROMETERN

Känner du någon som blivit allvarligt skadad i jobbet?

"Ja, osäkrad rekvisita föll ner från taket"

Viktor Molino Sanchez, musikalartist:

– Ja, det hände visserligen för flera år sedan. Men det handlade en passning från taket. Det var rekvisita som skulle ner på scen från hög höjd, och en person stod nedanför. Rekvisitan var inte tillräckligt säkrad. Personen fick rekvisitan (en docka) på ryggen och det fick många konsekvenser. Personen fick skador som tog flera år att återställa, han kunde helt enkelt inte fortsätta att jobba.

"Säkerheten inom film tas på större allvar idag"

Tobias Rönnertz, ljudtekniker, film:

– Jag känner en som var med vid en gasolycka under en inspelning i Tyskland. Rent generellt tas säkerhetsfrågorna på ett större allvar idag. Efter att Sarah Jones omkom vid en inspelning i USA och exekutiv producent fälldes för oaktsamhet 2014, tar branschen frågorna på ett mycket större allvar. Valet av ansvariga säkerhetspersoner på plats är mer genomtänkta och seriösa. Det talas mer om säkerhet i alla sammanhang.

Ja, dansare skadas ofta, men som frilans straffas du om du skadas vid fel tillfälle"

Andrea Svensson, dansare:

– Dansare blir ofta skadade och konsekvenserna kan sitta i länge. Vi får förslitningsskador, som är svåra att bedöma när de inträffat. Men vi är bara skyddade under anställning. Rätten till första hand sjukskrivning och SGI skiftar enormt beroende på om du har ett kontrakt eller inte. Och dansare är ofta mellan två kontrakt. Det ligger något orimligt i hur man straffas som frilansare om man skadas vid fel ögonblick.

Inte en ny filmutredning, tack!

Kulturutskottet motsätter sig regeringens förslag till förnyad filmpolitik och kräver att en ny filmutredning görs.

– Det vore förödande, säger Teaterförbundets ordförande Anna Carlson.

VID TIDEN FÖR Scen & Films pressläggning överlämnade kulturutskottet betänkanden kring regeringens filmproposition till riksdagen. Beslut fattas den 9 juni.

Kulturutskottet gjorde ett antal så kallade tillrättalägganden av filmpropositionen och ordföranden Olof Lavesson (M) gick så långt att han hävdade att regeringen saknar stöd i utskottet för sin filmpolitik.

– Gör om, gör rätt! var hans kommentar.

Men en annan ledamot i kulturutskottet, Gunilla Carlsson (S) är inte lika drastisk och ser inte skäl till någon ny filmutredning.

– Det finns visserligen flera punkter som kan göras tydligare och diskuteras ytterligare. Men det viktigaste är nu att arbetet med en ny filmpolitik kommer igång. Det vore olyckligt om det

drar ut på tiden med en ny utredning, säger hon till scen & Film.

I våras uppvaktades kulturutskottet av Teaterförbundet, Sveriges Filmregissörer, Dramatikerförbundet och OFF (Oberoende Filmares Förbund) för att få till stånd en helstatlig filmpolitik.

– Vi i branschen säger enhälligt nej till en ny utredning och ett nytt filmavtal. En statlig filmpolitik är vägen framåt eftersom det gagnar konstnärligheten, långsiktigheten och ger en större tydlighet. Jämfört med ett filmavtal har vi då dessutom en större chans att påverka och få inflytande. Vi ser fram mot fortsatta diskussioner men ännu en utredning om filmpolitiken vore förödande, säger Anna Carlson.

GERTRUD DAHLBERG

Bioanställda får ettårigt avtal efter tuffa förhandlingar

Ett ettårigt rent löneavtal är klart för biografanställda.

Förbundet lovar att återkomma med krav på löneuppräknings utöver märket.

TEATERFÖRBUNDET FÖR scen och film yrkade i kollektivavtalsförhandlingarna för de biografanställda på att minimilönerna skulle höjas med 800 kronor i månaden. Detta för att yrkesgruppen lönemässigt redan ligger lågt.

Lönemarket för arbetsmarknaden i övrigt på 2,2 procent ansåg förbundet vara för lågt för de biografanställda.

Förbundet hänvisade i förhandlingarna till att Handels på LO-sidan fått igenom liknande krav. Men motparten Mediearbetsgivarna sade nej med hänvisning till att inget annat förbund inom TCO – som Teaterförbundet tillhör – fått något annat

löneavtal än industriavtalet, det så kallade märket.

Arbetsgivarparten å sin sida hade i förhandlingarna en rad krav på försämringar av avtalet vad gäller arbetstiden. De ville öka mertidsuttaget från 300 till 450 timmar och ta bort resekompensationen för den som arbetar natt. Dessutom ville de försämrade ob-ersättningen.

– Vi var inte beredda att sälja bort allt det för att få litet mer än märket. Det Mediearbetsgivarna erbjöd över märket var en för liten kompensation. De föreslog 0,15 procent för att justera framför allt mertiden, säger förhandlingschef Made-

leine Wagemyr. Dessutom framförde arbetsgivaren krav på att få lägga ut arbetstid hela dygnet.

Till sist enades parterna om ett rent löneavtal som ger märkets 2,2 procent. Avtalet är ettårigt och gäller från den 1 juni. Förbundet lovar återkomma med krav på en löneuppräknings utöver märket.

– Vi är nöjda att vi inte släppte mer på arbetstiderna, att vi endast behövt betala med fredsplikten för att få märket, säger Madeleine Wagemyr.

GERT LUNDSTEDT

Nytt avtal med institutionerna

Lönerna blir i nivå med övriga arbetsmarknaden. Ändrad anställningsform för dansare. Denigheter tas vidare i arbetsgrupper. Det är några exempel ur det nya ettåriga avtalet för institutionsteatrarna.

ETT ETTÅRIGT KOLLEKTIVAVTAL för landets offentligfinansierade teaterinstitutioner har träffats mellan Teaterförbundet för scen och film och motparten Svensk Scenkonst. Löneökningen är enligt märket 2,2 procent, och ligger därmed i nivå med arbetsmarknaden i övrigt. Individgarantin är 220 kronor/månad, medan resten fördelas i lokala pottor.

– Vi är nöjda med att ha fått samma löneökning som arbetsmarknaden i övrigt och att märket respekteras, säger Teaterförbundets jurist Julia Reinhard.

I flera frågor där arbetsgivarna under förhandlingarna yrkat på stora förändringar är parterna överens om att nu fortsätta att diskutera frågorna i arbetsgrupper. Därför har utöver löneuppräknningen endast mindre justeringar gjorts i det tidi-

gare avtalet. Till exempel ändras yrkestitelarna för kostymtecknare och ljussättare till kostym- och ljusdesigner.

EN JUSTERING I DANSARNAS anställningsformer görs också. Tidigare hade en dansare med fyra års anställningstid vid institutioner rätt till tillsvidareanställning. Följden blev att det efter fyra år blev närmast omöjligt att få ytterligare en anställning.

– Den nya skrivningen hoppas vi ska öka anställningsmöjligheterna för den dansare som vill röra sig fritt mellan dansscenerna, säger Julia Reinhard.

Dansare får nu istället rätt till tillsvidareanställning om hen fortlöpande varit anställd på ettårs- och korttidskontrakt på en och samma institution under tre år, eller

haft sammanlagt fyra ettårskontrakt vid samma institution fast vid olika tillfällen.

En av de frågor som ska diskuteras i arbetsgrupp rör upphovsrätt. Svensk Scenkonst vill inskränka ersättningen för verk som anställda gör på en institution. Dessutom ska anställningsformerna för konstnärlig personal, och arbetstidsavtalet diskuteras i en egen arbetsgrupp.

– Vår uppfattning är att Svensk Scenkonsts yrkanden skulle ha inneburit kraftiga försämringar för våra medlemmar. Vårt uppdrag från höstens lokalavdelningskonferens var att arbeta med att bevara det avtal vi har idag och vi tycker att vi har lyckats med det, säger Julia Reinhard.

Det nya avtalet gäller från den 1 april i år.

GERT LUNDSTEDT

HALLÅ DÄR...

Redaktör för tidningen Dans prisas

Hallå där, Danstidningens chefredaktör, Ann-Marie Wrangé, som fick ett nyinstiftat pris och hedersomnämning för ditt konststycke att under dryga 20 år ge ut tidningen Dans. Hur känns det?

– Det var förstås roligt.

Extra kul att det gav mig möjlighet att åka till Bibu vilket gjorde att jag även fick tillfälle att se en massa spännande föreställningar. Jag efterlyser mer festivaler med ett kosmopolitiskt utbyte och ett större utbyte av erfarenheter mellan fysisk teater och dans i Sverige. Och teatrarna borde släppa in fler konstnärliga uttryck som dans och cirkus i repertoarerna.

Du har i många år gett ut en högkvalitativ tidning utan stora medel. Hur är det möjligt?

– Jag trivs med friheten och att få skriva om det jag tycker är kul. Dessutom har jag både en massa namnkunniga svenska och internationella medarbetare som gör ett

utmärkt arbete trots att deras arvoden är alltför låga och på sistone blivit allt sämre. Kulturrådet borde ge Dans högre anslag i stället för att spela svälta räv med oss. När det gäller innehållet i tidningen efterlyser jag ännu fler debattartiklar och inlägg från branschen. Det finns mycket att belysa och debattera.

Vilken är den mest brännande frågan inom dans just nu?

– Det är tråkigt att dansare och koreografer med utbildningar som är lika dyra som stridspiloters, inte kan försörja sig på sina yrken. Det är absurt och ett slöseri att dansare som står på toppen av sin karriär ska behöva stämpla och ta andra arbeten mellan varven. Jag tycker vi ska kämpa för fler riktiga jobb med kontrakt. Alla ska inte behöva vara egna företagare. Många lever sitt liv i en resväska eftersom de måste flytta mellan olika uppdrag hela tiden. De sociala villkoren börjar närma sig dem som fanns på Charles Dickens tid. Vi behöver en helt annan struktur och mer konst-

närstyrda verksamheter. I andra länder finns exempelvis koreografiska centrum, det borde vi ha även i Sverige.

GERTRUD DAHLBERG

Samarbetsrådet för regional dansutveckling (SrD), regionala danskonsulenter/utvecklare, instiftade 2016 ett danspris till en person eller organisation som gjort en extraordinär insats för dansen. Priset är ett hedersomnämning och delades ut på Bibu. *Motivering till priset:* Ann-Marie Wrangé har genom alla år lyckats med konststycket att få en av Sveriges få danstidningar utgiven. Trots knappa ekonomiska medel, i ständig kamp med sjunkande antalet prenumeranter och i en tid då fler och fler papperstidningar läggs ner lyckas hon med sin redaktions hjälp skapa en tidning för oss alla scenkonstnördar. Vi är tacksamma för att sådana envisa människor finns.

Handbok ska förbättra arbetsmiljön inom film

Nu är boken klar – Arbetsmiljö inom filmproduktion – Prevents uppslagsbok som borde finnas på varje produktionskontor i film-Sverige.

RYKANDE FÄRSK KOM boken en vecka före presstopp till Teaterförbundets kansli. Det är den tredje och sista delen i Teaterförbundets och Medieföretagens gemensamma projekt att sätta fokus på arbetsmiljöfrågor inom filmområdet. Prevent fick i uppdrag av de båda parterna att ta fram ett stöd i form av utbildning och material för att stärka arbetsmiljön och säkerheten vid filminspelningar.

– Vi har gjort detta för att svenska filmproduktioner ska bli säkrare och för att alla som jobbar i branschen ska må bra, och för att det ska bli enklare att göra ett gott arbete, säger Eleonor Fahlén, regionalt skyddsombud på Teaterförbundet.

Prevent har tillsammans med Teaterförbundet och Medieföretagen tidigare gjort en webbutbildning och en kursutbildning för dig som vill lära dig mer om hur du får en säker och bra arbets-

miljö vid filminspelningar. Boken kan användas som en handbok för de som gått utbildningen. Men den passar lika bra som en uppslagsbok eller som kurslitteratur även om du inte genomgått utbildningskonceptet.

BOKEN FUNGERAR OCKSÅ SOM ett snabbt uppslagsverk. Den vänder sig till alla och ger svar på frågor: Vad var det nu som gällde? Hur var det med det systematiska arbetsmiljöarbetet igen? Vilket arbetsmiljöansvar har vi för inhyrd personal? Hur fördelar man arbetsmiljöuppgifter nedåt i en organisation? Vi ska ju jobba med minderåriga i den här produktionen, måste vi söka dispens då? Det finns också praktiska tips i boken.

Boken, menar Eleonor Fahlén borde finnas hos alla produktionsbolag och på varje enskilt produktionskontor. Till

många av delarna i boken fick även ett komplement i form av checklistor. Dessa går att ladda ner kostnadsfritt från Prevents hemsida.

– Checklistorna är väldigt bra och används flitigt i filmvärlden. Den allra mest populära är den som heter allmän checklistans inspelningsplats. Men listorna uppdateras till dess att projektet är slut vid årsskiftet, för att vara så heltäckande som möjligt, berättar Eleonor Fahlén.

MAGDALENA BOMAN

Boken går att köpa för 150 kronor på Prevents hemsida: www.prevent.se/webbshop/böcker

Nya regler ska minska missbruket av LAS

RIKSDAGEN HAR GJORT ändringar i lagen om anställningsskydd, LAS. Syftet är att minska arbetsgivares missbruk av tillfälliga anställningar, exempelvis när en person får flera tidsbegränsade anställningar efter varandra hos samma arbetsgivare under lång tid.

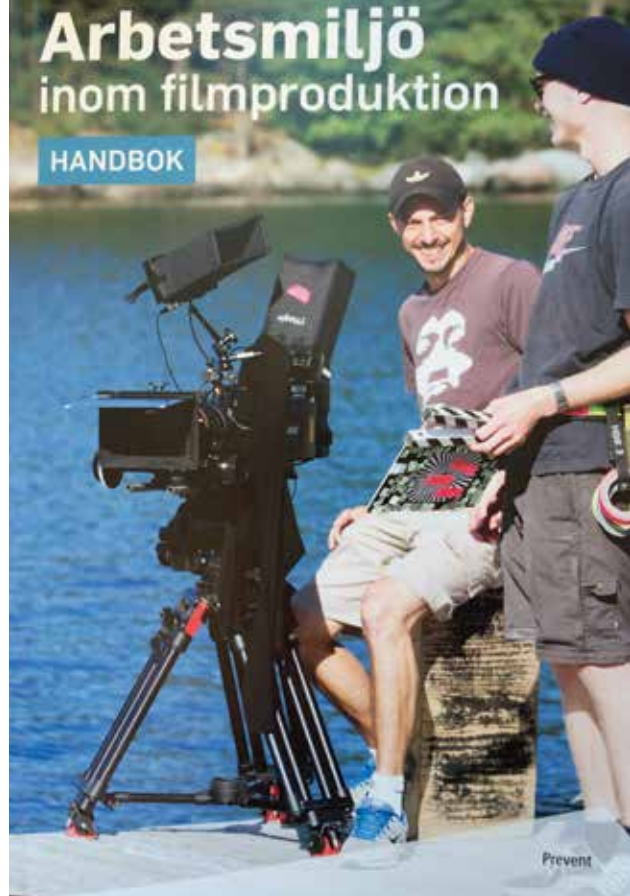
Fram till sista april har en visstidsanställning kunnat omvandlas till en tills-

vidareanställning om en person varit visstidsanställd under längre tid än två år inom en femårsperiod. Men vid många arbetsplatser, inte minst vid våra svenska scener, har det varit vanligt att arbetsgivaren valt att blanda anställningsformer, något som inte är tillåtet inom EU. På så sätt kan arbetsgivaren undvika tillsvidareanställa inom ramen av fem år.

TCO anmälde Sverige till EU-kommissionen för brott mot EU-direktivet om visstidsanställning, och fick rätt. Nu skärps alltså den svenska lagen. Från den 1 maj blir det svårare att stapla visstidsanställningar på varandra. Men skyddet är inte tillräckligt, det finns fortfarande vägar att kringgå reglerna, menar TCO.

MAGDALENA BOMAN

Scen & film nr 4 2016 9

I drygt 55 år har de delat loge på Stockholms stadsteater. Nu får de också dela på Teaterförbundets prestigefyllda guldmedalj.

Scen och film har träffat teatervärldens verkliga drottningar: Yvonne Lombard och Meta Velander.

– Vad roligt, det här är det finaste man kan få, erkännande av branschen. Tack! Och vi får inte bara en kluven medalj, utan en hel, sa Meta Velander.

Drottningduo fick Teaterförbundets guldmedalj!

DET FINNS EN RÖRANDE SCEN som inleder ”Farmor och vår herre” på Kulturhuset Stadsteatern där Meta Velanders Emma försöker vyssja Yvonne Lombards farmor Agnes till sömns. Emma, numera piga hos den hårdföra matriarken som själv började sin klassresa som tjänstehjon. ”Just dessa teaterveteraner kan på ett gudomligt vis utandas Bergmans texts väsen i sina möten av omsorger och förebräelser”, skrev Expressen om den hyllade premiären i oktober förra året.

Sedan 1960 har denna skådespelarduo delat loge på Kulturhuset Stadsteatern, det sista decenniet dessutom spelat i en mängd teaterföreställningar. Tillsammans bildar de ett stycke unik teaterhistoria som sträcker sig över snart 70 år, från Dramatens elevskola där de bland annat spelade varsin vajande björk i Göran Genteles uppsättning av ”Lycko-Pers resa” 1949.

Att definieras som en duett är något de inte finner helt okomplicerat.

– Varför ska de alltid se oss som Helan och Halvan? utbrister Yvonne Lombard lite skeptiskt när jag ringer för att boka in intervjun med henne.

Nu får de också dela på Teaterförbundets prestigefyllda guldmedalj som delas ut för en ”utomordentlig konstnärlig gärning”.

– Jag tycker det är roligt just för att vi har blivit lite som ett radarpar, inflikar Meta Velander när vi någon vecka senare ses i personalköket utanför logen, båda är då oförskämt pigga och glimrande livsvackra, trots den 3,5 timmar långa föreställningen.

Att det blir en kluven medalj motiveras med att de två har medverkat i så många uppsättningar tillsammans det senaste decenniet. Först i ”Två kvinnor” (2005) – som de fick i present av

dåvarande teaterchefen Benny Fredriksson, inslaget i brunt papper när Yvonne fyllde 75 och Meta 80 – via ”Arsenik och gamla spetsar” (2008) och Carin Mannheimers två pjäser ”Sista dansen” (2009) och ”I sista minuten” (2012).

Men inte minst i aktuella ”Farmor och vår herre”. Att Meta Velander spelar rollen som husan Emma, medan Yvonne Lombard har titelrollen som farmor är ingenting som bekymrar dem hierarkiskt. Tvärtom, så berättar Yvonne Lombard hur hon gärna tar de lite tyngre rollerna, medan Meta föredrar att inte ha lika stort ansvar på scenen.

Jargongen dem emellan är karg men kärleksfull, som den lätt blir mellan två personer som har jobbat med varandra i så många år, då och då kryddad med lustfyllda språk lekar: ”Säger du grimasch? Jag säger grimas!” ”Det heter barnen och inte ”barna”, kan det låta när dessa två damer kommer igång ordentligt.

Den aviga ytan till trots, konstaterar de samtidigt att de båda har mycket glädje av varandra på scenen. Den andras medverkan är rentav en förutsättning för att den ena ska vilja vara med.

– Jag längtade efter att Yvonne skulle komma tillbaka för ”Farmor och vår herre”. Själv ville jag inte göra en sådan stor roll, men det ville Yvonne. Jag tycker att det är lagom med Emma, kontrar Meta Velander.

Yvonne Lombard inflikar:

– Och jag ville inte göra Farmor utan dig!

Kan ni rentav känna stöd av varandras närvaro på scenen?

– Oh, ja! Det går inte att snacka om vilket stöd det är. Då vet man att vad som än händer så fixar Meta det, säger Yvonne Lombard med plötsligt allvar.

Markus Gärder

– Vi kan säga till varandra vad vi tycker. Sedan är det jätteroligt att spela med Yvonne. Det är ju vad man har längtat efter, fyller Meta Velander i.

TILL HÖSTEN ÄR DET DAGS för ännu en ny uppsättning tillsammans: Kristina Lugns "Nattorienterarna" med premiär den tredje december och i regi av Eva Dahlman som även satte upp "Arsenik och gamla spetsar".

Vad var er respektive första reaktion på att nu börja jobba med ytterligare en pjäs?

I mun på varandra: – Åh, nej!

– Jag tänkte först att den handlade om nattvandrare. Alltså, sådana som är ute om natten och ser efter ungdomarna. Men de här orienterar ju i livet, avslöjar Meta Velander med ett undertryckt fniss. Yvonne fyller i:

– Min son sa att ska du spela i en pjäs som heter "Nattorienterarna"? Du som inte ens kan se på dagen!"

Viss bävan anas ändå från Meta Velanders sida.

– Jag trodde att "Farmor" var vår sista pjäs, men så letade de rätt på den här! Man vill gärna göra något litet, men en pjäs för två personer är ett tungt ansvar.

Yvonne Lombard påminner om hur publiken ofta frågade om deras ålder när det spelade "Sista dansen".

– Då sa jag till Meta att de är bara här för att se om vi kan tala och gå. Sedan tänker de: Dinosaurierna rör på sig. Så det räcker kanske med att vi kommer in, vänder på oss och talar lite med varandra – och gärna grälar!

YLVA LAGERCRANTZ SPINDLER

Yvonne Lombard

Gick på Dramatens scenskola 1948–1951 där hon under studietiden hann arbeta med regissörer som Alf Sjöberg, Mimi Pollak och Keve Hjelm. Sedan 1960 tillhör hon Kulturhuset Stadsteaterns fasta ensemble. Bland hennes otaliga roller kan under senare år nämnas: Winnie i "Lyckliga dagar (2007)", Harriet i "Sista dansen". Marianne i "I sista minuten och nu Farmor Agnes i "Farmor och vår herre". Hon har haft många framträdande tv-filmroller, exempelvis i "Äppelkriget". "Du är inte klok Madicken" och "Göta kanal". 1995 fick hon Guldmasken för sin roll i komedin "I nöd och lust" på Maximteatern och 2006 den kungliga medaljen Litteris et Artibus "för konstnärliga förtjänster som skådespelare".

Meta Velander

Gick på Dramatens scenskola 1947–1950 och hann under den tiden arbeta i uppsättningar av regissörer som Olof Molander, Göran Gentele och Alf Sjöberg. Hamnade sedan på Uppsala Stadsteater där hon stannade till 1957. Började 1960 på Kulturhuset stadsteatern där hennes första roll blev som Kristin i "Fröken Julie". Bland de otaliga produktioner hon har medverkat i sedan dess kan senare års "Sista dansen", "Rut och Ragnar", "I sista minuten", "Fåglar" samt "Farmor och vår herre" nämnas. Hon har medverkat i en mängd tv- och filmproduktioner. 2001 fick hon H.M. Konungens medalj och 2002 medaljen Litteris et Artibus "för konstnärliga förtjänster som skådespelare".

Fler hedrades för fackliga insatser under mötet

Plakett och stipendium för fackliga insatser delades ut under förbundsmötet i maj. Dessutom utsågs dansaren Andrzej Glosniak till ny förbundsledamot i styrelsen.

Andrzej Glosniak.

I STRÅLANDE SOLSKEN på Hasselbacken på Djurgården delade förbundet dels ut en silverplakett för långvarigt och gott fackligt arbete, dels ett stipendium för särskilda fackliga insatser.

Silverplaketten tilldelades Kjäll Åkerblom, snickare och fackordförande på Dramaten; och med just långvarig erfarenhet av fackligt arbete, närmare bestämt sedan slutet av 70-talet. Ärad och hedrad sa han till Scen och film att just nu ser han rekrytering som den viktigaste fackliga frågan.

– Dramaten omorganiserar och säger upp folk och jag blev chockad av att fler inte är med i facket eller a-kassan. Så jag ska gå runt på teatern och rekrytera, se till att få dem att engagera sig och gå med så jag kan förhandla för dem, sa Kjäll Åkerblom.

Teaterförbundets stipendium för särskilda fackliga insatser tilldelades dansaren Andrzej Glosniak – inte minst för sina in-

satser i arbetet med pensionsförhandlingarna förra året. Han har först svårt att välja den nu viktigaste fackliga frågan, för det finns så många, men efter lite betänketid säger han:

– Jag är nöjd att vi vid de just avslutade institutionsteaterförhandlingarna kunde behålla tryggheten i anställningsformerna för dansare. Nöjd att vi kunde behålla villkoren och få in en ny del i avtalet som ger både frilansande och anställda dansare frihet att jobba på sceninstitutioner i landet.

Andrzej Glosniak fick inte bara det fackliga stipendiet utan valdes också in i förbundsstyrelsen efter att Daniel Norgren Jensen på egen begäran lämnat sin plats. Andrzej har varit vid GöteborgsOperans danskompani sedan 2001 – där han också är skyddsombud – och sitter i Dansavdelningens styrelse.

GERT LUNDSTEDT

Läs mer om institutionsavtalet på sid 8 i tidningen.

Hur ska facket jobba bättre med arbetsmiljö och yttrandefrihet?

Facket står inför nya utmaningar. Våra yrken förändras, anställningsformerna ser annorlunda ut och tekniken utvecklas. På förbundsmötet ställdes tre framtidsfrågor som diskuterades i grupp av deltagarna.

ALLA DELTAGARE DELADES IN I tre grupper som gemensamt skulle söka svar på de tre frågorna, folk valde det ämne de helst ville diskutera, och en förbundsledamot sammanfattade diskussionen muntligt för hela mötet.

Den första frågan handlade om hur Teaterförbundet ska verka för ett mer inkluderande arbetsliv. Människor som flytt undan krig och fattigdom har kommit till Sverige, de behöver en plats i vårt samhälle – även inom vår bransch. Det behövs nya vägar för att öppna upp rekryteringen till scen- och filmbranschen. Likaså behöver vi förändra normerna kring vad som visas på scen och film, så att alla känner sig representerade.

Den andra frågan som diskuterades rörde hur Teaterförbundet kan identifiera och följa upp arbetsmiljöproblem relaterade till tid och ekonomi. Branschen befinner sig i en tid då film- och

scenproduktioner allt mer pressas av ekonomiska villkor, vilket leder till ökat arbetstempo, och där risken är stor att arbetsgivarna tummar på arbetsmiljön och säkerheten på våra arbetsplatser. Det behövs tydligare riktlinjer för hur facket ska möta detta.

Den tredje frågan handlade om hur Teaterförbundet ska arbeta för att upprätthålla en stark konstnärlig frihet där yttrandefriheten är självklar. Det krävs en plan för att kunna möta och hantera de problem som kan uppstå när befintliga normer utmanas, exempelvis när konstnärlig och teknisk personal i scen- och filmbranschen får motta faktiska hot. Och när risken för självensur och tystnad ökar.

MAGDALENA BOMAN

Minnesanteckningar från diskussionerna finns på kansliet.

Kulturakademin ger manuskurs för internationella kulturskapare

Kulturakademin Trappan höll i maj ett seminarium på temat yttrandefrihet och konstnärens roll i samhället. I centrum stod 13 deltagare som fått utveckla sina konstnärsskap genom att skriva manus för film, tv eller radio.

SAMTLIGA DELTAGARE ÄR yrkesaktiva och har internationell koppling, men har tagit sig fram på olika villkor och har varierande ingångar.

Under seminariet delade de med sig av sina erfarenheter och visioner. Publiken fick se allt från blankpolerad parfymreklam till prisbelönta kortfilmer. Men framför allt bjöds på många visioner kring att utveckla sitt konstnärskap med pennan som verktyg.

– Manuskursen var en chans att gräva vidare, och att gå tillbaka till mina rötter, säger Sonia Kamrani, vars presentation inleder dagen. En personlig, närmast terapeutisk ambition sipprar fram när hon tar avstamp i sin barndoms plötsliga tystnad. Den smög sig på vid fyra års ålder, efter familjens flykt från Iran. Rädslan för att skickas tillbaka låg bakom. Som ung vuxen bytte Sonia studier på Chalmers mot ett

liv där hon äntligen fick använda rösten, som musikalartist. Hennes historia landar i en längtan efter att gå tillbaka till sina rötter, genom det teaterprojekt som manusförfattandet kretsar kring.

– När man har bott utomlands länge så händer det något med svenskheten, menar Anette Sundqvist som är uppvuxen i Sverige men klassiskt utbildad skådespelare vid Teaterhögskolan i London. Anettes frivilliga exil runt om i världen i många år kommer att återspeglas i ett nervkittlande manus, lovar hon.

– Jag tycker om att arbeta med egna projekt. Det är en stor frihet att kunna göra film utifrån sina helt egna visioner, säger Ali Reza Sadat Nia. Han visar klipp från sin långa, originella karriär som oberoende filmare vilken från början inspirerades av franska Nya Vägen och Tarkovskij. I slutet av 80-talet flydde Ali

Reza Iran för Sverige och satsade på att bli regissör. Han hamnade så småningom på Moskvas Filminstitut. På Folkteatern får vi ta del av regidebuten, prisbelönta ”The Ball”. Nu ligger fokus på nya filmmanus, och att hitta produktionsmedel.

Utöver att utveckla deltagarna som konstnärer är tanken att den pågående manusutbildningen ska leda till konkreta engagemang och kontakter. Inom kort presenteras texterna som tagit form under våren; 7 juni kl 13 är det dags att för pitch på Folkteatern i Göteborg, inför potentiella arbetsgivare och partners.

LIV LANDELL

Kursen sker i samarbete med Sveriges Radio, Göteborgs Symfoniker, Folkteatern, Dragon Films och Arbetsförmedlingen Kultur Media och Arbetsförmedlingen Etablering.

Normkritiska diskussioner i fokus på Bibu

Vilka normbrott accepterar barnpubliken? Så löd rubriken för det seminarium som Teaterförbundets normkreativa arbetsgrupp bjöd in till under årets Bibu, biennalen för barn- och ungdomsteater, i Helsingborg.

BIENNALEN SOM HELHET fokuserade på frågeställningar kring bland annat normer, exkludering, rasifiering, könsmaktsordning och representativitet, vilket resulterade i många animerade diskussioner.

Vem får göra vilka roller? Vilka skådespelare blir ständigt tilldelade uppgifter som ”knarkhandlare”, ”städare”, ”invandrare”?

Vilka skådespelare råkar ut för att stå som dekoration så att det blir ”lite snyggt svart-vitt i fonden”? Visst, du har redan svaret förstås, det är skådespelare med annan hudfärg än vit.

Men det är uppenbart att det inte är

barnpubliken som protesterar mot oväntade sceniska ämnesval eller sätter gränser inför mångkulturella ensembler, exempelvis en brunhyad Pippi Långstrump – bara hon har flätor förstås! Eller inför överenskommelser om att en 65-årig skådespelare agerar 7-åring. Den unga publiken är oftast vidöppen för varje så kallat normbrott, förutsatt att överenskommelsen mellan scen och publik fungerar.

BEGRÄNSNINGARNA FINNS istället hos rollsättare och hos lärar- och föräldrapublik. Det är vuxenvärlden som oroligt vill fösa in teater för barn- och unga i något de

definierar som norm. Men vad är väl norm 2016? Och varför vill vi så envist tränga in oss där? Är inte kulturens mening att sätta tankar och invanda föreställningar i spinn?

Troligen är detta en generationsfråga. När dagens barn och unga själva positionerar sig som castare eller intar teaterchefstolarna, blir det förhoppningsvis annat av. Sceniska kränkningar, som att mörksminka en vit skådespelare för att spela svart, lär då framstå som ett skamset minne ur en svunnen fördomsfullhet.

PIA HUSS

Dramaten skapar mångfald i nytt projekt med unga

Projektet Yrkesintroduktion fortsätter på Dramaten. Under sex månader ska Kamran Kamiri från Afghanistan kombinera arbete med lärande på den kungliga teatern.

– Vi valde fem personer ur 130 sökande och Kamran stack ut! Vi är så glada över att ha honom här, säger fackordföranden Kjäll Åkerblom.

KAMRAN ÄR UPPVUXEN i Irans huvudstad Teheran och kom som ensamstående flyktingbarn till Sverige våren 2010. Hans familj finns fortfarande i Iran, där de lever som flyktingar. Via Arbetsförmedlingen fick han nys om projektet yrkesintroduktion och uppmanades att söka jobbet.

– Jag hade aldrig hört talas om Dramaten, men tänkte att jag gör ett försök, säger Kamran och ler lite försynt.

Han har genomgått en vvs-utbildning men det var inte helt lätt att få en lärlingsplats. Under en övergångstid arbetade han på en flyktingmottagning i Nacka, så dök den här chansen upp. Kamran bestämde sig för att söka.

– Det är en ny värld, en fantastisk arbetsmiljö med varierande arbetsuppgifter. Det är jättekul. Det finns alltid något att

göra här på fastighetsavdelningen, och jag har även jobbat bakom scen. Det var spännande, säger Kamran Kamari.

Tanken är att de som går på yrkesintroduktion ska få en inblick i olika slags jobb, och teatern med alla dess hantverksavdelningar är då en guldgruva.

– Vi har ju länge velat nå unga och få dem intresserade av teatern. Vår förhoppning är att det här leder till en större mångfald här i huset. Vi har haft två unga tjejer på yrkesintroduktion tidigare, varav en fått ett vikariat på de mindre scenerna, säger Kjäll Åkerblom som även är Kamrans handledare.

Projektet Yrkesintroduktion har blivit möjligt med hjälp av det avtal som parterna slutit kring frigjorda pensionspengar och tanken är att den här anställningsför-

Magdalena Boman

Kjäll Åkerblom och Kamran Kamiri.

men ska spridas till fler institutioner. Dramaten försöker nu utforma någon slags branschstandard kring detta.

MAGDALENA BOMAN

Yrkesintroduktion finansieras delvis med medel från Arbetsförmedlingen och Skolverket. Arbetsgivaren får en reducerad arbetsgivaravgift och handledararvoden betalas ut via arbetsförmedlingen. En person anställd i yrkesintroduktion ska:

- Vara mellan 18 och 24 år under den sex månader långa praktiken
- Ha avslutat gymnasiestudier
- Inte ha relevant yrkeserfarenhet

Filmmål mot Strix uppskjutet

HUVUDFÖRHANDLINGEN i Arbetsdomstolen, om hur begreppet helgfri vecka i kollektivavtalet ska tolkas, har på arbetsgivarens begäran skjutits upp.

Teaterförbundets förhandlingschef Madeleine Wagemyr beräknar nu att målet i stället kommer upp först vid årsskiftet. Förhandlingen i Arbetsdomstolen rör inspelningen av filmproduktionen Johan Falk hösten 2014.

Teaterförbundet har stämt Strix Drama och Medieföretagen för att de inte följde

kollektivavtalets skrivning och förkortade arbetstiden den vecka som Alla helgons dag inföll.

Motparten hävdar att en förkortning av arbetstiden bara ska göras om helgdagen infaller måndag till fredag, och inte som i det här fallet en lördag.

Teaterförbundet yrkar skadestånd på 50 000 kronor.

GERT LUNDSTEDT

De fick stipendier från Rättighetsbolaget 2016

Rättighetsbolagets stipendienämnd har som 2016 års stipendiater utsett följande: *Skådespelarna:* Kristina Adolphson, Agneta Ahlin, Carl Magnus Dellow, My Holmsten, Annicka Kronberg, Jan Mybrand, Jan Nielsen, Jan Modin, Barbro Oborg, Ingela Olsson, Olle Pettersson, Ulla Skoog, Allan Svensson. *Filmregissörerna:* Lena Koppel, Rickard Petrelius, Carl Henrik Svenstedt. *Scenografer:* Peter Bävman, Sunniva Thelestam. *Animatör:* Lasse Persson. *Filmfotograf:* Petter Davidson. Stort Grattis!

Nya checklistor för riskbedömningar av spelplatser och produktioner

Nu finns det internetbaserade verktyg som hjälper dig att göra riskbedömningar av spelplatser och produktionen inom scenkonsten.

Verktygen är kostnadsfria att använda och kan laddas ner via Teaterförbundets hemsida.

ARBETSMILJÖARBETE PÅ scenkonstområdet är ofta komplicerat, eftersom hänsyn ska tas till många olika faktorer.

– Det är dock absolut nödvändigt att göra branschanpassade riskbedömningar för att kunna förebygga olyckor och arbetsskador på arbetsplatserna, säger regionala skyddsombudet Mårten Gunnartz på Teaterförbundet, som varit delaktig i arbetet att ta fram verktygen. Förhoppningen är att små och medelstora verksamheter inom scenkonstbranschen ska få bättre vägledning när de gör riskbedömningar på sina arbetsplatser.

Systemet heter Oira (Online interaktiv risk assessment) och har utvecklats med medel från EU-kommissionen och i samarbete med EUs arbetsmiljöbyrå i Bilbao. Det är checklistor för arbetsmiljöarbete där du på förhand kan göra bedömningar av både fysiska och psykosociala aspekter i arbetet. Med hjälp av Oira är det alltså möjligt att ta hänsyn till specifika och varierade utmaningar när arbetet planeras och organiseras.

Det ena verktyget är utformat för att genomföra riskbedömningar av scenkonstproduktioner, det andra till att göra riskbedömningar av ett arbetsställe. Verktögen är anpassade till EUs arbetsmiljölagstiftning.

– Större verksamheter inom scenkonsten har i regel redan någon form av checklistor anpassade till den egna verksamheten. Men Oiras är förmodligen mer heltäckande och kan därför användas som referens, eller som ett slags grundmaterial när checklistor ska uppgraderas. De funkar även bra i utbildningssyfte, säger Mårtens Gunnartz.

Oiras checklistor finns än så länge bara på engelska. För att de ska bli riktigt användbara i ett svenskt sammanhang så krävs det att de översätts till svenska och anpassas till svenska krav, menar Mårtens Gunnartz.

– Det går att söka bidrag från EUs arbetsmiljöbyrå för att göra det, men då måste parterna på scenkonstområdet tycka det är värt att lägga resurser på det. Det är min förhoppning inför framtiden att ett sådant projekt kan bli av, avslutar Mårten Gunnartz.

MAGDALENA BOMAN

Hitta verktygen på www.teaterforbundet.se eller direkt från <http://www.oiraproject.eu/oira-tools>.

Besked om renovering av Operan dröjer

I förra numret av Scen & Film skrev vi om planerna på att renovera och bygga om Operan. Nu skjuter regeringen fram arbetena minst ett år, skriver Dagens Nyheter. Förra året presenterade Statens fastighetsverk, som förvaltar Operan, en förstudie där en genomgripande renovering och ombyggnad förordas – bland annat föranledda av brister i arbetsmiljön.

Alliansregeringen satte redan 2013 upp en kostnadsram för arbetena på två miljarder kronor, och att dessa skulle kunna börja 2020 och vara klara 2024 förutsatt att regeringen gav klartecken. Men det har den alltså ännu inte gjort.

Enligt Dagens Nyheter arbetar nu kulturminister Alice Bah Kuhnke för ett ge ett snabbt besked men hon kan inte säga om det kommer före sommaren.

Dags att söka Smalbensstipendiet 2016!

Smalbensstipendiefonden instiftades 2012 för att utdela ett återkommande stipendium till den eller dem som med teatrala medel utdelar en välriktad spark mot smalbenen på all slags diskriminering.

Fondens stipendium på 10 000 kr utdelas i november 2016.

Ansökningstid 15 september — 15 oktober 2016

Läs mer på www.teaterforbundet.se

Gör skillnad – spring Dramaloppet!

Spring eller gå det fem kilometer långa branschloppet på tillsammans med andra verksamma inom film, tv och teater. All vinst går till människorättsorganisationen "Läkare i världen".

TA CHANSEN ATT FÅ MOTION, gör en god handling och vimla med andra i branschen under ett och samma lopp. Den uppmaningen ger David Lenneman, initiativtagare till Dramaloppet som sker lördagen den 20 augusti på Norra Djurgården i Stockholm.

– Läkare i världen, är kanske inte lika kända som andra liknande organisationer, men de gör ett otroligt viktigt jobb och hjälper årligen tusentals utsatta människor att få tillgång till vård. Läkare i världen fick Ordfronts demokratipris 2015 för sina insatser.

– De jobbar med grundprinciperna att hjälpa, vårda och vittna. De ordnar rättssäkra asylprocesser genom att ställa upp med jurister och erbjuder psykologisk hjälp till bland annat asylsökande. Vårdpersonalen jobbar ideellt och de förtjänar vårt stöd, säger David Lenneman.

Organisationen grundades av en grupp franska läkare 1991 och är en del av det internationella nätverket Médecins du Monde, i Sverige och har de funnits sedan 1995.

– Med loppet kan vår bransch göra skillnad. Som deltagare springer du för alla människors rätt till vård och hälsa. Du får springa hur snabbt eller sakta som du vill, eller gå om du föredrar det. Det viktigaste är att du är med. Förhoppningen är att det blir en kul och spännande dag för alla.

Deltagarna tävlar i lag om fyra personer, och kan välja att representera sin arbetsplats, med ett eller flera lag. Eller så bildar man ett eller flera frilanslag. David hoppas att kunna se lag från SVT, Dramaten, Stadsteatern, Tre vänner med flera göra upp om vilka som är snabbast. Vinner gör det lag vars deltagare får den sammanlagt bästa tiden.

– Men anmälan är även öppen för allmänheten. Då tävlar man i de individuella klasserna: kvinnor, män och annan könstillhörighet.

Har du ingen möjlighet att vara med kan du ändå visa solidaritet genom att skicka ett bidrag via sms som stöd till Läkare i världen.

– På kvällen blir det fest på Playhouse Teater bar och restaurang, dit alla deltagare är välkomna, vi lottar ut vinster och teaterbiljetter, berättar David Lenneman.

MAGDALENA BOMAN

Anmäl dig till Dramaloppet på webben: www.dramaloppet.se eller via facebooksidan: dramaloppet. Loppet kostar 300 kronor. Det går att lägga till ett eget stödbelopp direkt till organisationen – smsa: Drama 100 till 72980.

Sveriges Radio Drama

Radioteatern byter namn till Sveriges Radio Drama, och till hösten hittas Sveriges Radios dramaproduktion under en ny dramaportal. Drama ska skapas för alla kanaler – P1, P2, P3, P4, P5 och Barnradion – och på alla plattformar: som pod, i sociala medier, genom direktsänt drama.

I appen Sveriges Radio play kommer alla sändningarna gå att lyssna till i efterhand.

– Vi vill utforska och utvidga konstformen radiodrama med de verktyg som den tekniska utvecklingen erbjuder och här står vi bara i startgroparna, säger Malin Axelsson, konstnärlig ledare för Sveriges Radio Drama.

Håkan Larsson

Halv miljon för konstnärlig livsgärning

Per Ganneviks stiftelse för kulturella ändamål har för fjärde året delat ut fem stipendier om vardera en halv miljon kronor till fem konstnärer för sina livsgärningar inom teater, film, dans, musik samt bild och form. Staffan Göthe får för teater, Pernilla August för film, Kenneth Kvarnström för dans, Karin Mamma Andersson för bild och form och Neneh Cherry för musik. Stipendiet blev möjligt genom en donation till Konstnärsnämnden efter affärsmannen Per Ganneviks bortgång 2011. Syftet med stipendierna är att, enligt donatorns vilja, stödja konstnärskap som kan förväntas få stor betydelse för kulturarvet.

Folkoperan får ny vd

Folkoperan får ny vd den 1 september: Monica Fredriksson. Hon rekryterades från Cullbergbaletten där hon varit verksamhetschef sedan 2009. Än tidigare var hon producent på Riksteatern och Unga Riks. I ett pressuttalande säger Monica Fredriksson:

– Folkoperan är och ska vara en plats där man visar samtida opera, som vågar sticka ut och ta risker och samtidigt är intresserad av sin publik. Jag tar med mig många nyttiga erfarenheter och lärdomar från Cullbergbaletten, inte minst vikten av internationella samarbeten.

Drottningholms Slottsteater jubilerar

Drottningholms Slottsteater, uppförd på Unescos världsarvslista, jubilerar i år 250 år. Jubiléet inspireras av 1700-talets experimentlusta skriver institutionen i ett pressmeddelande. Nyskriven opera blandas med indiemusik; det erbjuds dans, teater, konserter, film, och föredrag blandat med utomhusbio i samarbete med Bergmanfestivalen, det blir samtal och temavisningar. Och så blir det inte mindre än två operapremiärer med internationella toppnamn.

– Under jubileumssäsongen fortsätter vi att satsa på hög konstnärlig kvalitet och samarbeten i internationell toppklass. Samtidigt vill vi öppna upp huset och välkomna ny publik som ett avstamp inför de kommande 250 åren, säger teaterchefen Sofi Lerström.

EU-stöd till svenska projekt

EU-programmet Kreativa Europa stödjer kulturella samarbetsprojekt i Europa. Nu är det klart vilka projekt som fått pengar efter förra årets utlysning, bland dem tio svenska. På scenkonstområdet finns fyra projekt med svensk inblandning, nämligen: Teatermaskinen (Reclaim the future – nomadic carnivals for change), Studio Emad Eddin (Performance(s) between two shores: Arab Artists in Europe), Sago huset (Family Separation Through Immigration – Dramatizing Anectotal European History), och Compagnie Jus de la Vie (Dance on Dream On). Mer om projektet på Kulturrådets hemsida: www.kulturradet.se

Dramatenroll för Hamilton

Sveriges Televisions tidigare verkställande direktör Eva Hamilton tar plats i nationalscenen Dramatens styrelse. Hon ersätter Carina Brorman och Qaisar Mahmood. Den statligt ägda teaterns styrelse leds av Daniel Sachs. Där sitter också Pontus Braunerhjelm, Sara Danius, Gunvor Kronman, och Tasso Stafilidis. Teaterförbundets representanter i styrelsen är Rebecka Hemse och Kjäll Åkerblom.

Krav på Kulturlyft

Länsteatrarna i Sverige har beslutat att driva på för ett Kulturlyft tillsammans med motsvarande organisationer på musik- och museiområdena. De tre organisationerna, som tillsammans representerar 66 medlemsorganisationer, avser att öka engagemanget för kultur i hela landet och den statliga ekonomiska satsningen. Organisationerna kräver bland annat ytterligare en miljard kronor till kulturen genom Kulturlyftet, varav 250 miljoner kronor ska öronmärkas till samverkansmodellen, vilket skulle motsvara en 20-procentig höjning av statens bidrag till modellen. Uppropet avslutas: Demokratin behöver kulturen, utan kultur är det så gott som omöjligt att upprätthålla en demokrati.

Bild ur Written on Skin.

Läsarna prisar Rombo

Sopranen Elin Rombo har röstats fram till att få tidskriften Operas pris. Hon får det för sin roll i uppsättningen Written on Skin. När föreställningen recenserades i Opera var omdömet om Elin Rombo bland annat: Hennes sopran är elastisk, ömsom stark och ömsom vek, och hon agerar på liv och död. Priset är på 25 000 kronor som överlämnas tillsammans med statyetten Eldslinga av Sigurd Persson.

Sören Brunnes död

En av svensk teaters stora, Sören Brunnes, har gått bort. Han blev 77 år gammal, och hade en drygt 50-årig karriär. Han gjorde scenografi för fria scener och institutioner, för projekt och i happenings på Moderna museet. Efter att han gjort scenografin till Fria Pros Fordringsägare fick han idén att återskapa Strindbergs Intima Teater vid Norra Bantorget i Stockholm.

Regissören Alexander Öhman kallar Sören Brunnes den största scenografen. Samtidigt var han väldigt ointresserad av att sätta sitt bomärke, det viktiga var att det var berättelsen som skulle berättas och det skulle göras tillsammans, som ett grupparbete.

Möt världen i Malmö i sommar

– Du kan möta hela världen i Malmö i sommar!

Anna Novovic, konstnärlig chef för Sommarscen Malmö är mäkta stolt över årets program. Det finns röster från all världens hörn för de som hänger i eller besöker Malmö över sommaren. I år ligger stort fokus på unga vuxna.

Magdalena Boman

ANNA NOVOVIC TOG ÖVER det konstnärliga ansvaret för Sommarscen Malmö 2015 efter Ditte Nielsen och driver verksamheten vidare i samma anda som sin föregångare.

– Det politiska uppdraget har inte förändrats men det är under ständig utveckling för att befolkningen och behoven förändras. Det blir så eftersom vi ska nå alla malmöbor och grupperna ser olika ut, säger Anna Novovic.

Sommarscen Malmö startades 2005. Initiativet togs av dåvarande kulturdirektör i Malmö, Bengt Hall som tyckte att staden skulle ha en egen parkteater.

Sagt och gjort, i Malmö växte ett gränsöverskridande samarbete fram mellan Kulturförvaltningen, Gatukontoret och Fritidsförvaltningen. Staden skulle bjuda på en tredje säsong via ett samarbete mellan stadens konstnärliga institutioner som Stadsteatern, Operan och Skånes Dansteater.

Johan Bävman

– Det gjordes en kraftsamling från kommunens sida för att ordna ett program så att de här institutionerna inte skulle ligga nere under sommaren. Verksamheten har växt och innefattar nu även samarbeten med det fria kulturlivet och med aktörer från alla världens hörn och genrebredden är slående, tycker jag. Vi vill få ihop ett intressant internationellt program, eftersom vi befinner oss i en internationell stad.

I Malmö finns 179 olika nationaliteter, det talas över 170 språk och syftet med verksamheten är att den ska väcka nyfikenhet för scenkonst i alla dess former.

– Varje år tar vi reda på vilka som bor i Malmö just nu. Vi går igenom statistik från Stadskontoret och omvärldsbevakare. Vi har tentaklarna ute och söker ständigt nya spelplatser. Jag tror det är grunden till att vi når ut så bra som vi gör. Vi tar vårt uppdrag på största allvar, säger Anna Novovic.

HELA 170 FÖRESTÄLLNINGAR spelas i år på 40 platser runt om i staden. Det sker samarbete mellan stadens institutioner, fria grupper och genom en blandning av lokalt och nationellt förankrade initiativ och utländska gästspel.

– När vi tar hit ett band från till exempel Irak ser vi hur malmöbor med rötterna just därifrån kommer och sjunger med i sångerna. Publiken är också blandad med infödda malmöbor som blir nyfikna. Det blir ett fint sätt att mötas.

Ett direkt politiskt uppdrag i år är att Sommarscen ska förhålla sig till den massiva flyktinginvandringen, som inte undgått någon i Malmö.

– Nya malmöbor ska välkomnas, många barn och unga vuxna ska ha något häftigt att göra under sommaren och för dem har vi ett väldigt fint program, säger Anna Novovic.

En av de nya spelplatserna ligger ovanför shoppingcentrat

Andreas Bergman Steen

Vixen med nycirkusperformance-gruppen Tanter.

Julie Chikane.

Emporia. Där i en stor takpark hänger stadens unga, dit kommer Månteatern i Lund, som gjort en serie som de kallar för "Being". Månteatern bjuder in olika personer. Och i sommar blir det Behrang Miri, musiker, programledare, föreläsare, samhällsdebattör, skådespelare och konferencier och Julie Chikane, en av Sveriges bästa dansare, som driver den legendariska dansgruppen Bow Down. I takparken får publiken nosa på hur det är att vara Behrang och Julie. Det blir en slags improviserad teater där personerna blir intervjuade, samtidigt som tre skådespelare och en musiker spelar upp tokiga, sorgliga och pinsamma historier ur deras liv.

– På institutionerna talas det ständigt om avsändare och mottagare, i det här jobbet blir den frågan relevant på riktigt. Vi gick ut till skolorna och föreningarna och frågade vilka platser de hänger på och hamnade bland annat på Emporia.

Sommarscen Malmö samarbetar även med P3 Din gata – som är Sveriges Radios kanal för unga i Skåne och genomför en programpunkt ihop i Lindängen.

– Radiokanalen genomför tillsammans med oss ett urbant blockparty med livemusik och grymma DJs. Kvällen utmynnar i en visning av filmen "Nas: time is Illmatic" under bar himmel.

Sommarscen Malmö letar kontinuerligt efter nya spelplatser i de olika stadsområdena.

– Vi visar filmen "Inside out" i Vänskapsparken som ligger i Rosengård. Filmen är vald i samarbete med föreningen "Tjejer i förening" I vissa områden i Malmö finns en tendens att killarna ockuperar stadsrummet, men det här initiativet ska skapa platser där tjejer känner sig trygga och välkomna.

Program arrangeras även i Seved, ett ganska stigmatiserat område. Där blir det sommar-jam en hel dag med olika dansstilar, öppen scen, picknick och avslutningsvis en visning av filmen Martha&Niki.

I "UTSIKTER FÖR EN STAD" samlas publiken på ett tak vid en skateboardpark och diskuterar Malmös framtid med gamla varvsindustrin och Turning Torso som fond. I "Women making

Lilith Performance Studio

"Islands in the sun" med Lilith Performance Studio.

herstory" följer publiken med på en vandringsföreställning med utgångspunkt från ett material som Stadsarkivet och Women making history samlat in. Det är berättelser från kvinnor som migrerat till Sverige från andra världskriget fram till idag och som jobbat vid stadens fabriker. Precis som förra året samarbetar Sommarscen Malmö med Romska kulturcentret i Malmö.

– Förra året uppträdde ett romskt storband på Pildammsteatern. Sedan fick jag höra att de efter konserten dragit vidare till en plats; Sorgenfriläget, ett ställe där många romer bosatt sig i husvagnar, skjul och tält. Det blev dans och fest hela natten! I år kommer konserten bestå av en rappande duo från Göteborg samt niomannabandet Parno Graszt från Ungern.

MYCKET STOLT ÄR ANNA ÖVER ett samarbete mellan stadens kommunala bostadsbolag MKB och med grundarna av Lilith Performance Studio – Elin Lundgren och Petter Pettersson. MKB planerar att bygga om ett helt industriområde. Innan det rivs får Sommarscen Malmö tillsammans och gruppen tillgång till en ur-

blåst hangarliknande lokal full med graffiti. Det är ett exempel på ett lyckat samarbete mellan Malmö stad och fria aktörer i syfte att tillgängliggöra nya spelplatser, påpekar Anna.

– Det blir en stor festplats. Vi har dragit in 60 ton sand och byggt en glittrande ö i hangaren där det kommer att finnas en folkpark med scen. Men publiken ska inte förvänta sig att det blir en scenakt på en och en halv timme. Det handlar mer om delaktighet, förväntningar, om att synliggöra människan. Vi jobbar med gemensamma vyer, säger Petter Pettersson på Lilith Performance Studio.

EN STOR DEL AV PROGRAMMET i Sommarscen Malmö är inriktat på den breda publiken – det blir allsång, jazz och barnteater. Barn- och familjeprogrammet spelas på 25 olika platser i barnens egna parker och har i år fokus på representation.

– Förra året upplevde jag att de som stod på scen ofta inte presenterade barnen i området de spelade i. Igenkänning och representation är viktigt. I år har vi lagt ett program som inte är

Dervishes of Damascus.

språkbaserat. Bland annat gör lokala ”Memory Vax” en bubblande dansföreställning för de små. Dessutom bjuder Musikfamiljen Lina Nyberg på jazz och Fjord på saltstänkt cirkusmusikal.

FÖRRA ÅRET VAR DET EN målgrupp, den äldre publiken, som inte blev tillräckligt sedda, menar Anna.

– På Pildammsteatern finns en trogen publik, som kommer tidigt och har med sig en sittkudde. Ofta kulturintresserade äldre varav en del kanske inte har råd att betala dyra biljettpreiser. Nu gör Bror Tommy Borgström från Ystads teatersällskap en monolog om Rune F Lindgren, som till 49 procent äger en Grävskopa. En tragikomisk pjäs, av Henning Mankell, som ofta benämns som ett försvarstal för den manliga medelmåttan.

Det blir även allsång med fokus på 50–60-tal samt Amiralens

storband som minns Östen Warnebrings stora musikskatt.

– Vi gör också en litterär cykeltur. Det tror jag inte finns någon annanstans. Publiken tar med sig sin cykel, det kan vara upp till 200 personer som samlas. I år sker det i samarbete med Östervärns antikvariat och bokhandel och Lyrikvännen. Det enda publiken vet är att turen tar avstamp från en diktsamling av Nelly Sachs. Så cyklar man och stannar vid oväntade platser där författare och poeter dyker upp och läser ur sina verk.

Givetvis bjuds det internationella gäststartister, bland andra Saharas Jimi Hendrix – Vieux Farka Touré från Mali, son till den legendariska Ali Farka Touré, den belgiska nycirkusgruppen Le Cirque Démocratique de la Belgique och danska nycirkusperformance-gruppen Tanter. Ta tåget till Malmö och låta dig svepas med av den stora mångfalden.

MAGDALENA BOMAN

Emmalisa Pauly

Highlights på Sommarscen i Malmö

Överst Ägget med Unga Teater, nedan sydkoreanska duon s:UM som blandar traditionell koreansk musik med moderna influenser. Till höger ovan: Nasse – Musika-len! med Dockteatern Tittut. Höger: Med Awesome Tapes from Africa, gör kassetbanden comeback. Musikteknologen från New York, Brian Shimkovitz, har samlat på sig unika och sällsynta inspelningar från den afrikanska kontinenten.

Jaime Massieu

Highlights på Sommarscen i Malmö

Sagor och sånger med Moussa Diallo Trio
 Ägget med Unga Teatern
 Vieux Farka Touré
 Awesome Tapes from Africa
 Sommardans med Skånes Dansteater
 RnB out loud: allsång à la RnB
 Women making herstory
 Ya Tosiba – möte mellan Finland & Azerbajdzjan
 Punk i parken
 Le Cirque Démocratique de la Belgique

När

28 juni–2 juli
 5 augusti–11 augusti
 18 juni
 19 juni
 28–29 juni
 29 juni
 5–7 juli, samt 13 och 17 juli
 9 juli
 15 juli
 17 juli

Highlights på Sommarscen i Malmö

A-WA Balkan beat box
 Vixen med Tanter
 s:um, sydkoreansk duo
 Bifori: västafrikansk dragspelsfunaná
 Dervishes of Damascus
 Island in the Sun
 Tarek Alhajs arabiska orkester

När

19 juli
 23 juli
 28 juli
 31 juli
 2 aug
 4 aug–7 aug
 6 aug

Mer om tid och plats i programmet på webben:
www.sommarscen.se

SVT satsar stort på långserie:

”Sådana här chanser dyker sällan upp”

Nu och ett år framöver pågår inspelningarna av SVTs största dramasatsning någonsin. ”Vår tid är nu” är en stjärnspäckad familjekrönika på 20 avsnitt.

För seriens frilansande filmarbetare betyder det här en ovanligt lång och sammanhållen projektanställning. Vad innebär det?

Scen&Film har talat med produktionskoordinatören Filippa Palm och maskören Anna-Lena Melin.

FILIPPA PALM, 26 ÅR, gick ut Filmarbetarutbildningen i Trollhättan för ett år sedan. Nu är hon spindeln i nätet och produktionskoordinator med uppgift att se till att allt flyter när två säsonger av storsatsningen ”Vår tid är nu” samtidigt spelas in utanför Göteborg.

Filippa har överblick över körscheman, boenden, resor och håller ihop det mesta i den gigantiska logistiken. Hon uppdaterar också ständigt seriens drygt 30 skådespelare och dubbelt så många statister med aktuell information och styr undan allehanda missöden i produktionen.

– Det är många människor i rörelse, mycket att hålla reda på och ett fiffigt informationssystem med Excell-dokument med

en massa färgkoder är nyckeln till att det fungerar, förklarar hon.

Trots att hon blev glad över uppdraget funderade hon ett tag på om hon verkligen skulle tacka ja till ett kontrakt på ett och halvt år. Det fanns rutinerade kolleger som menade att det kunde innebära nackdelar att binda upp sig för så lång tid, särskilt för en nyutbildad filmarbetare som Filippa.

– Jag fick höra att jag skulle missa andra intressanta uppdrag vilket i förlängningen kunde vara dumt för framtiden. Men jag lät min egen magkänsla styra och tackade ja. Det är jag glad för nu. Arbetet med storsatsningen ”Vår tid är nu” är en cool resa där jag hela tiden lär mig massor. Och så har jag till och med fyra veckors betald semester i sommar. Vilken frilans har det? säger Filippa Palm.

EN VIKTIG LÄRDOM HON har gjort är att sätta gränser för att orka med.

– Jag har mycket ansvar och det är upp till mig själv att se till

att det blir hållbart. Det kan innebära enkla saker som att inte svara på mejl och sms dygnet runt utan att låta det som kan få vänta, förklarar hon.

”Vår tid är nu” är en epokfilm som sträcker sig över fyra decennier. Serien tar sin början på fredsdagen 1945 – efter andra världskrigets slut. En ny tid med folkhemmets framväxt står för dörren och konflikter mellan det gamla och nya uppstår.

DENNA TIDSRESA ÄR OCKSÅ en smink- och frisyrfest och har liknats vid en svensk ”Downton Abbey”, där inga detaljer lämnas åt slumpen.

Just det var avgörande för att den rutinerade och Guldbaggebelönade maskören samt perukmakaren, Anna-Lena Melin, 71 år, inte tvekade att tacka ja till projektet trots att det innebär att hon bor på annan ort i veckorna och inte kan träffa barnbarnen.

– Jag tänkte visserligen först ”oj så länge”. Men en sån här chans dyker sällan upp. Det är en fantastisk möjlighet att arbeta med intressant research för att sedan få göra många snyg-

ga 40-talsfrisyrer. Det är utmanande, kul och lärorikt. Dessutom jobbar jag med en massa duktiga och trevliga människor. Det är lyxigt, säger Anna-Lena Melin.

GERTRUD DAHLBERG

Om SVTs storsatsning ”Vår tid är nu”

- Tv-serien ”Vår tid är nu” är en familjekrönika i 20 avsnitt som sträcker sig över fyra decennier.
- I huvudrollerna ses bland andra Suzanne Reuter, Adam Lundgren, Mattias Nordkvist, Hedda Stiernstedt och Peter Dalle. Huvudförfattare är Ulf Kvensler, efter en idé av Johan Rosenlind. För huvudregin svarar Harald Hamrell. ”Vår tid är nu” produceras av Jarowski i en samproduktion mellan SVT, Viaplay och Film Väst.
- Inspelningarna pågår till sensommaren 2017 och serien har premiär hösten 2017. Två säsonger spelas in under ett och halvt år, vilket är ovanligt. I vanliga fall görs SVTs inspelningar en säsong i taget.

Jag vill se film om människor och rum vi inte känner

I **JONAS SELBERG AUGUSTSÉNS** film "Sophelikoptern" ger sig tre unga människor iväg på en resa tvärs genom landet för att lämna tillbaka ett väggur till två av ungdomarnas mormor. Det är naturligtvis ingen slump att filmens titel kommer från en strof ur Gunnar Ekelöfs dikt "Till de folkhemske". Filmen tar tempen på tillståndet i det post-folkhemska Sverige och kommenterar, med samma associativa metod som Ekelöf använde sig av; det mänskliga varat och världen vi lever i. Alldeles befriad från förenklingar. Men att huvudpersonerna är romer och att filmens dialog nästan uteslutande är på romani kan, om jag för en stund bortser från den romanitalande publikens perspektiv, närmast ses som en bisak.

För filmen är ett utmärkt exempel på ett sätt att inte kulturalisera detta faktum. Den är inte romsk och den exotiserar inte det romska. Huvudpersonerna är lika ovilliga att ge sig ut på vägarna som vilken soffpotatis som helst, även om de ständigt, likt många andra icke-vita svenskar, tvingas påpeka att de faktiskt är svenska. Jag vet att filmens romani är en del av ett pågående projekt, där regissören utforskar alla svenska minoritetsspråk, men på ett annat plan är det en väldigt lyckad casting och ett exempel på representation av en grupp som sällan syns på film och TV. Och de här perspektiven krockar inte. Det finns inget tillkämpat eller tillrättalagt över det romska. Inte ens när en av huvudpersonerna mitt under resan råkar hamna på en utställning med bilder från Förintelsen. Det bara är.

Men filmens främsta tillgång är nog att Augustsén placerar kameran i ett annat rum än det vi brukar besöka. Vi rör oss visserligen genom den svenska filmens omhuldade landsbygd men utan vanans klichéer. Det händer tyvärr allt för sällan. Fiktionsfilmen tycks numera sakna dokumentärfilmens nyfikenhet inför det okända och förhåller sig i stället gärna kring det invanda. Den stannar helst hemma, helt enkelt.

Naturligtvis hänger det här delvis ihop med vilka upphovspersoner som får ta plats i den svenska filmbranschen. Förra året lyckades egentligen bara Peter Östlunds "Tjuvheder" ta oss med bort från medelklassens villaområden och innerstadslägenheter – även om både Flocken och Efterskalv hade föredömligt friska perspektiv – och in i en värld befolkad av människor som sällan kommer till tals. När jag ser "Sophelikoptern" tänker jag på hur konservativ (fiktions)filmen är just i den bemärkelsen. Också till sin form.

Så påminns jag om en annan dikt av Ekelöf som inleds med "Att se sig själv i andra..." För även om "Tjuvheder" och "Sophelikoptern" är väldigt olika filmer så förenas de av denna vilja till identifikation. Ur två disparata perspektiv anstränger de sig för att fästa vår blick vid människor och rum som vi inte känner. Det är fint. Sådant vill jag se mer av.

JÖRGEN BERGMARK

REGISSÖR OCH MANUSFÖRFATTARE

Teaterunionen på Pride!

Teaterunionen presenterar ett fullspäckat program med föreställningar, samtal, föreläsningar och workshops under Stockholm Pride 28-29 juli på Fri scen i Pride House.

Med stöd från Kulturrådet och i samarbete med våra medlemmar Unga Klara, Riksteatern och Kulturhuset Stadsteatern Skärholmen sätter vi ljuset på queer scenkonst.

Hela programmet finns på vår hemsida och i Stockholm Prides ordinarie program.

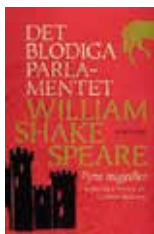

teaterunionen

www.teaterunionen.se // info@teaterunionen.se // 08-462 25 30

Böcker och svenska filmboxar att njuta av i sommar!

Shakespeare i kubik, deckare och hembiträden. Scen och Film tipsar om titt- och lästips inför sommaren.

ÄVEN OM DET varit Shakespeare för hela slanten i vår finns anledning att göra sommaren till ett läsäventyr av gammalt och nytt av och om barden från Stratford-upon-Avon.

Trots att det gått 400 år sedan Shakespeare gick bort – det är det vi nu firar – lämnar pjäserna oss fortsatt ingen ro. Åter och igen sätts hans runt 40 dramer upp och tolkas i modern kontext och tidsinramning, och i ny språkdräkt.

Lagom till jubileet finns två volymer om vardera fyra nyöversatta tragedier och lika många komedier: *Det blodiga parlamentet* (Richard den andre, Richard den tredje, Hamlet, Macbeth) och *Komiska förväxlingar* (Komiska förväxlingar, Så tuktas en argbigga, En midsomnarnattsdröm, Muntra fruarna i Windsor).

Översättaren Ulf Peter Hallberg citerar i sitt förord Shakespeares samtida Ben Jonson om kollegans pjäser: rammed with life. Och fortsätter: ”Tragedierna är fulla av humor, och i komediernas lätta handlag, drömska scener och närmast otroliga förvecklingar döljer sig kriser, konfrontationer, svåra frågor och olösliga mänskliga konflikter”. Så är det.

Ta Så tuktas en argbigga, som vid första anblicken förefaller hämtad ur giftskåpet för utdaterad machodramatik, men visar sig även dölja och ge utrymme för kriser och konflikter. Som Annette Norberg visade i sin kraftigt nedstruktura uppsättning på Hipp i Malmö för tio år sedan där kvinnotyper konfronterade ett förstelnat manssamhälle.

Tragediernas centrum är maktkamp och intrigradna, prestigehungriga, avundsjuka rollkaraktärer. I Josefin Holmströms läsvärda förord till *Det blodiga parlamentet* tar hon upp att Shakespeare inte bara inspirerar till nya scenuppsättningar utan också film- och teveproduktioner.

Populära House of Cards ”har lånat friskt från Shakespeare och dess huvudpersoner, de maktthungriga och integrerande makarna Underwood betar sig precis som

Macbeth och lady Macbeth i sin resa mot Vita huset”. Jag gissar att Kevin Spaceys Frank Underwood säkert lånat friskt från Spaceys roll som Richard III på Old Vic i London 2011. En uppsättning som sedan gick på världsturné, dokumenterad i *Now: In the Wings of a World Stage* (2014). Väl värd att se.

Personen William Shakespeare lämnade överraskande få spår, dokument och vittnesbörd efter sig. Den bristen löser Carl-Göran Ekerwald genom att gå bakvägen i Shakespeare – liv och tänkesätt. Ekerwald gjuter istället liv i tiden då Shakespeare levde, en era fylld av böljande maktstrider mellan kyrka och kungahus som inspirerat pjäserna. Ekerwalds bok från 1998 präglas av hans omisskännliga nyfikenhet och folkbildarvurm, och står sig än. Missa slutligen inte Hogarthprojektet. Ett flerårigt internationellt förlags-samarbete där författare får i uppdrag att tolka Shakespeare i romanform. Jeanette Wintersons *Tidsklyftan* till exempel är hennes moderna version av *En vintersaga*, om Leo finansmannen som alltid får sin vilja igenom...

I CHRISTIAN STANNOWS *Sujetterna* flyttar vi oss fram i tiden 200 år och följer sju personer ur tre generationer i skådespelarfamiljen Kinmanson i 1800-talets Stockholm, då huvudstaden befolkningsmässigt ännu är en småstad. I farbroderligt förfinad ton bjuder Stannows krönikeroman på allehanda intressant scenkonststoff. Som att landets kungliga teatrar 1815 börjar finansieras av inkomster från Sveriges koloni i Västindien, Saint-Barthélemy. En typ av Panamalösning.

MED ROZITA AUERS självutlämnade memoarer hoppar vi ytterligare 150 år fram i tiden. För den som var i Stockholms artistbransch på 70-talet finns i

I huvudet på en magdansös åtskilliga platser, produktioner och kolleger att känna igen. ”En bok om hur det kom sig att jag skulle bli orientalisk dansös: från ax till lite lätt bränd limpa så att säga”.

TRÖTT PÅ TEVESERIER? Se istället 13 svenska filmer i två boxar: *Den stora deckarboxen* och *Den stora hembiträdesboxen – Vol. 2* (första volymen kom här om året).

Hembiträdesfilmerna är gjorda 1932–49, medan deckarna går om lott från 1947–65. Filmhistoria förstas. Men också en studie i svenskt klassamhälle med fabriköer och fiskegrossister som försöker få ordning på sina blasé döttrar som drömmar om Paris (hembiträdesfilmerna), och mordintriger i säteri- och högreståndsmiljöer.

Arne Mattsson, då Sveriges meste kriminalregissör står bakom fyra av deckarna. Öppningen i *Det kom en gäst...* (Stieg Trenters enda filmmanus) är med dagens dramaturgi seg som tuggummi, men detaljakttagelserna av julfirandet på Brunns säteri med cigarrer, reverser, pianoklink och julevangelieläsning imponerar.

I Mattssons *Nattmara* (manus Per Wahlöö) från 1965 har Sverige rört sig från säteriets garderobslin in i rekord-åren och modebranschen. *Nattmara* inleds med ett stryppmord där skriken dränks av tågvarnsdunk, sinnrika ljudeffekter och stämningstoner av Georg Riedel.

Visst är hembiträdesgenrens klassperspektiv vassare, men här finns också generös plats för skratt och feelgoodkänsla. I *Vi* som går köksvägen och *Jungfrun* på Jungfrusund görs rollbyten som av olika skäl sätter rikemansdottrarna Helga (Tutta Rolf) och Ingrid (Inger Juel) på plats i köket. Men bara tillfälligt. Förvecklingarna reder upp knutarna och slutet gott, allting gott.

GERT LUNDSTEDT

”Vår tid kallar på agitatorer som Magnus”

I dokumentären ”Ni ska se att jag har rätt” följer regissören Saga Gärde busschauffören Magnus Lunell på en resa genom Stockholm. Den skildrar en facklig eldsjäls vardag och de utmaningar han och samhället står inför.

Filmen är ett brandtal för facklig organisering.

SAGA GÄRDE KOMMER JUST FRÅN en genomlysning av Athena Farrokhzads nästa radiodrama och sitter med en falafel i handen på Norra Grängesbergsgatan i Malmö, medan vi skypar.

För första gången på tre och ett halvt år hägrar några dagars semester med familjen. Hon har, tillsammans med sin man ljuddesignern David Gölisch, jobbat intensivt med filmen. Parallellt har de jobbat med andra projekt, som Athena Farrokhzads nya radiodrama. De har inte haft många timmar över.

Varför har du gjort ett brandtal om facklig organisering?

– Det kommer ur ett starkt begär. Jag saknar uttalade visioner om hur vi ska ha det. Det känns som om Palme var den sista visionären, att vår tid återigen behöver visioner. Den kallar på berättare, agitatorer som försöker axla det här ansvaret att formulera vilka utmaningar vi står inför. Magnus är en sådan person som lägger kraft och tid på att formulera sig, säger Saga Gärde.

Saga har själv en bakgrund i arbetarrörelsen, som barn i Unga örnar, ABFs studiecirkel och med en pappa som var förbundsjurist för LO/TCO.

– Jag har hört om arbetarrörelsen i hela min barndom och sett hur man måste stå upp och försvara arbetsrätten i domstol, det är ett dagligt arbete och inget vi kan ta för givet. I vår tid talar vi inte längre om varandra som kollektiva varelser. Den ensamma hjälten premieras, individen ska vara högrepresterande, iden om att vi är medborgare i ett samhälle är nermejat av en nyliberal terminologi som gör det mest personliga till en vara. Både Magnus och Athenas texter rymmer berättelser om att vi är chanslösa om vi inte går samman.

I filmen tar Magnus upp ett exempel från musikbranschen så kallade 360-avtal, som ett exempel på en arbetsmarknad utan regler. Vad säger du själv om reglerna på din egen arbetsmarknad?

Magdalena Boman

– Vi har anpassat oss. Vi är ofrivilliga F-skattare. Plötsligt har vi slängt ut hundra års arbete för en trygghet som vi har rätt till. Det blev tydligt för mig när jag fick familj och skaffade barn och hade egen firma. Jag stod helt utan socialt skyddsnet. Och jag har jobbat jättelänge. Då insåg jag hur orimligt det är att vara egenföretagare, om du inte jobbar i branscher där du har möjlighet att bygga upp ett kapital! Kultursektorn ser inte ut så, vi borde inte behöva göra de valen.

I maj visades filmen på Bio Rio ihop med Arena idé där unga fackliga företrädare bjöds in att samtala om filmen efteråt inför publik. Applåderna efter filmen var varma och ihärdiga. Hur tycker du själv att vi ska få den yngre generationen att förstå facketts roll?

– Det behövs en rejäl historielektion om att konflikotlinjen, den mellan arbetsgivare och löntagare är evig. Vi måste titta på vad arbetsmarknadens parter har gjort upp med historiskt sett för

att förstå vilka frågor vi ska driva idag. Den fackliga rörelsen har varit och ÄR vårt enda makt-verktyg, och det fackliga löftet är fortfarande en radikal strategi.

Vad har filmen lärt dig personligen?

– Att läget är akut. Det finns en passage i filmen när Magnus har panikångest och tvingas åka ambulans för att kolla det. Det är inte en berättelse som slutar i och med att filmen har premiär. Att jobba fackligt inom bussbranschen idag är stenhårt. Det finns så mycket att göra, och de är så få. Inom arbetarrörelsen finns en illojalitet som är destruktiv och inte uppbygglig. Hellre än att backa sina fackliga företrädare ser de allt som de inte får. Det blir tungt att bära för dem som drar lasset. Internkritik som riktas mot fackliga företrädare, besvikelse och bitterhet. Fast det egentligen handlar om ett icke-engagemang. Istället borde folk gå ihop och

stötta sin fackliga företrädare, vända ilskan mot motståndarsidan.

Att folk tänker "Whats in it for me?" Hur tycker du vi ska hantera det?

– Det är viktigt att definiera sig som löntagare, även om du är frilansare och egenföretagare, och ställa krav på arbetsgivaren att de tar ansvar. Löntagarnas frågor, oavsett anställningsform, bör drivas av alla och intressera alla.

I vår bransch måste vi ställa högre krav på arbetsgivaren. Arbetsmiljön inom kultursektorn är ofta familjär och i en privat sfär blir det svårt att utkräva professionalitet och ansvar. Vi rör oss också i en bransch full av underdogs. Folk ser inte sin egen maktposition, hur mycket makt de än har. För den är inte kopplad till ekonomisk trygghet, utan till ett kulturellt kapital. Men den makten som är kopplad till resurser, inflytande och tillhörighet måste man också ta ansvar för.

Vad händer med filmen nu?

– Den ska visas under Almedalen. Jag kommer att fråga LOs ordförande i panelen om hur han jobbar för att berättelsen om facket ska nå unga på arbetsmarknaden idag. Berättar man om arbetsmarknadens båda parter i skolan, står det ens en sida om arbetarrörelsen i historieböckerna? Man talar desto mer om eget företagande. Vem säkrar att unga människor får lära sig om sina rättigheter som löntagare?

MAGDALENA BOMAN

Filmen "Ni ska se att jag har rätt" visas under Almedalen, distribueras av Triart och kommer att sändas en på tv via UR i höst.

Cinemateket på flera platser

Efter drygt 50 år i Stockholm flyttar nu institutionen Svenska filminstitutet ut sin verksamhet utanför huvudstaden och Cinemateket. Under namnet Cinemateket c/o blir det under hösten gästfilmvisningar i bland annat Norrköping och Skövde. Från och med 2017 planeras regelbundna visningar i tio städer och enskilda evenemang på ytterligare 15–20 platser i landet, meddelar Filminstitutet i ett pressmeddelande.

– Eftersom det är vårt uppdrag att öka tillgängligheten och kunskapen om film känns det fantastiskt att kunna visa filmhistorien för fler, där den gör sig som bäst, i biografier, säger Cinematekchefen Daniel Brännström.

Henning von Schulman prisas

Operasångerskan Birgit Nilssons stiftelse för unga sångare har sammanträtt och utsett 2015 års stipendiat: Henning von Schulman.

Han beskrivs av stiftelsens styrelseordförande Bengt Hall som en ung och exceptionellt begåvad bassångare som under åren på OperaAkademiet i Köpenhamn finslipade sin scen- och sångtalang.

I sommar debuterar Henning von Schulman i Köln som Raimondo i Donizettis opera Lucia de Lammermoor.

Stipendiet är på 100 000 kronor.

 REGIONTEATER VÄST

**SÖKER
KONSTNÄRLIG LEDARE
DANS BORÅS**

WWW.REGIONTEATERVAST.SE

 REGIONTEATER VÄST

**SÖKER TEKNIKER
INRIKTNING LJUS
BORÅS**

WWW.REGIONTEATERVAST.SE

VÄSTANÅ TEATER
BERÄTTAR

LÖWENSKÖLDSKA
RINGEN

Efter Selma Lagerlöf
i regi av Leif Stinnerbom

BERÄTTARLADAN SUNNE 2016

Biljetter: Scala 054-190080
Ticnet 077-1707070

KONSTNÄRSNÄMNDEN

Utllysningar inom teater, dans och film

**INTERNATIONELLT
KULTURUTBYTE**

RESEBIDRAG

**INTERNATIONELLA
KOREOGRAFSTIPENDIET**

Sista ansökningsdag 30 augusti

PROJEKT BIDRAG

Sista ansökningsdag 19 oktober

Konstnärskommittén är en statlig myndighet som främjar konstnärernas och konstverkenas utveckling såväl genom fördelning av bidrag som andra åtgärder.

www.konstnarsnamnden.se

K

FORTBILDNINGSKURSER FÖR SKÅDESPELARE

Teater
Alliansen

IMPROVISATION, FANTASI & SAMSPEL – en upptäcktsresa
med Lennart R Svensson 5-9 sept, Stockholm

GAGA & FLOWORK – en rörelseworkshop
med Emma Rozgoni och Noam Carmeli 5-9 sept, Stockholm

FÖRESTÄLLNINGSANALYS
med Karin Helander 12, 19, 28 sept, Stockholm

SÅNGGESTALTNING
med Pia Olby 14-16 och 21-23 sept, Stockholm

FILMSKÅDESPELERI
med Peter Schildt 29 sept-14 okt, Stockholm

RADIOTEATER
med Jan Cruseman 3-7 okt, Göteborg

RÖSTEN OCH STRINDBERGS DIALOGER
med Nadine George 10-21 okt, Stockholm

LÄS MER OCH ANSÖK PÅ WWW.TEATERALLIANSEN.SE/KURSER

STOCKHOLM UNIVERSITY OF THE ARTS | STOCKHOLMS KONSTNÄRLIGA HÖGSKOLA

Nu finns
fristående kurser
att söka inom
scenkonst,
skådespeleri,
film och media.

Sök senast 8 september
www.stdh.se

STOC
KHOL DR HÖGS
MS AMAT KOLA
ISKA

Den svåra konsten att flytta en klassiker till samtiden

Att flytta en opera i tid och rum är knappast något nytt i dag, men väcker ändå ofta reaktioner. När är det motiverat att flytta ett verk några sekler framåt i tiden? Vad vinner man? När och hur kan det gå fel?

Scen&film frågade en regissör, tillika chef, en dramaturg och en sångare.

Kerstin Avemo och Jacques Imbrailo i Stephen Langridge föreställning *Pelleas och Mélisande* på Kungliga Operan.

STEPHEN LANGRIDGES VERSION av Ambroise Thomas hade svensk urpremiär på GöteborgsOperan i april. Göran Gademan, också verksam där, är även författare till det omfångs- och innehållsrika verket "Operahistoria" som publicerades förra året.

Kerstin Avemo gestaltar *Mélisande* i Debussys *Pelleas och Mélisande* på Kungliga Teatern, regi Keith Warner.

Stephen Langridge och hans scenograf Samal Blak låter *Hamlet* utspelas i ett diktatoriskt Danmark med tydliga samtida markörer, med brutal polismakt och kravallstaket varvat med stiliserade interiörer.

Langridge säger att A och O för honom är att förstå och skapa förståelse för personerna. Han börjar arbeta från scratch, helt intuitivt och han planerar, leker och bollar idéer med scenografen. Han utgår inte från något koncept, och var och i vilken tid föreställningen kommer att utspelas beror på vad leken och bollandet leder fram till.

– Jag har alltid två inbillade åskådare med mig i bakhuvudet, säger Stephen Langridge.

– En som aldrig varit på opera förr och en som varit på opera hundra gånger och som kanske går för sista gången.

Ambroise Thomas bearbetade Shakespeares *Hamlet* grundligt. Han utvecklade de kvinnliga rollerna och koncentrerade historien kring kärleken mellan *Hamlet* och *Ofelia*: vi ser hur två unga människors liv förstörs i takt med att andra obevekligt strä-

var efter makt och framgång. *Ofelia* drunknar i en vattensamling vid en byggarbetsplats efter en överdos, alltmedan hon sjunger en himmelskt vacker koloratur: det blir till en drastisk och grym kontrast som understryker det upprörande i hennes död. De två dödgrävarna blir till två obducenter i ett bårhus, i sammanhanget helt logiska.

HISTORISKA IKONER ÄR SVÅRA att placera om i tiden. När Stephen Langridge satte upp *Donizettis Maria Stuarda* lät han drottningarna *Maria* och *Elizabeth I* framträda i all sin renässanssprakt, om än lite dämpat.

– Det är absolut inte förbjudet. Det kan vara svårt, men vara värt ett försök. Han understryker att brinner man för något ska man pröva det.

Det enda som är förbjudet är cynism och lättja, säger han och avslutar sammanfattande:

– Uttryck att "spela stycket som det är" och begrepp som "traditionellt" och "modernt" önskar jag att någon kunde förklara för mig.

Göran Gademan står lika undrande inför de begreppen, som han ofta möter i samtal med publik och operavänner.

– Jag tror inte någon vill se en föreställning av ett äldre verk så som det framfördes på kompositörens tid, säger han.

Han arbetade tillsammans med David Radok när han satte

"Operan är den mest emotionella av alla konstarter. Man måste skapa illusion, väldigt få operor tål realism".

KERSTIN AVEMO

Ur Verdis Macbeth på GöteborgsOperan.

upp Verdis Macbeth 2008, som nu fått nypremiär detta Shakespeare-år.

Radok och scenografen Lars-Åke Tessman skapade ett scenrum i en tidlös nutid, lätt att associera till avlägsen dåtid, med i ett system av vackra, dunkelt färgade fonder som begränsar och öppnar upp spelplatsen när de hissas upp och sänks. Det klaustrofobiska understryks av att scenografin inte har några entréer och sortier.

Inför varje ny uppsättning arbetar Göran Gademan utifrån tre nivåer:

- När utspelas den litterära förlagan?
- Upphovsmannens tid, när komponerades verket?
- Vad säger oss verket i dag?
- Man måste skala fram dramats fabel bortom tid och rum.

Miljön är en tunn yta. Under den måste man gå på djupet och hitta det som handlar om dig och mig, säger han.

– Den första frågan vi måste ställa inför alla verk är "varför spelar vi det här". Det gäller inte minst inför sönderälskade verk som Traviata, Bohème och Carmen. De får inte komma med i repertoaren bara som kassakor som får en desperat regissör att utbrista "djävlar, vad ska jag göra av det här igen".

Han menar naturligtvis inte att de inte ska spelas, men samtidigt bekymrar det honom att några verk går rundgång, samtidigt som det finns så många andra mer eller mindre glömda.

Det är också tolkningar av de mest älskade som får kritik av den publik som inte känner igen sig.

– Många vill inte se vad det handlar om, oftast när det gäller våld och erotik. Man måste vara trogen sprängkraften i Strauss'

Matts Bäckér

Salome annars sviker man upphovsmannen. Det går inte heller att negligera den våldsamma erotikerna i Tannhäusers Venusbergsscenen eller den musikaliska orgasmen i Tristan och Isolde, säger Göran Gademan.

Att Thomas' Hamlet fått sin svenska urpremiär gläder honom mycket.

Viktigast för honom personligen:

– Jag vill bli berörd. Har jag inte gråtit blir jag besviken.

Pelleas och Mélisande är ett mytiskt verk som utspelas i en vagt antydd forntid. Regissören Keith Warner och scenografen Ashley Martin-Davies väljer en abstrakt, helt modern spelplats för dramat som ibland begränsar utrymmet till en trång, lådliknande konstruktion – ibland lyfter spelet upp på en broliknande konstruktion.

Den undanlidande och gäckande Melisande prövar och leker med olika identiteter i Kerstin Avemos tolkning. Hon säger att frågan var och i vilken tid man placerar ett äldre verk är ett alltid aktuellt problem.

– Operan är den mest emotionella av alla konstarter. Man måste skapa illusion, väldigt få operor tål realism, säger hon och ger exempel på några fallgropar:

– I en del medelmåttiga föreställningar försöker man dölja att de i grunden är traditionella och har med de vanliga klichéerna genom att förlägga dem i modern tid. Om man inte förhöjer dramat till något man kan relatera till blir föreställningen en luddig halvmesyra, oavsett var man förlägger den i tid och rum. Det räcker inte med att peta in en naziuniform.

Hon varnar också för att intellektuellt föra in så mycket att

publiken måste tänka i tre lager i stället för att få en direkt, emotionell kontakt. Mer fokus och rena gags förstör oftast, säger hon.

I två av de mer lyckade sammanhang hon varit med i möttes två epoker:

Kerstin Avemo gjorde kammarjungfrun Despina i Michael Hanekes uppsättning av Mozarts *Così fan tutte* i Madrid 2013. En depressiv Despina i par med cynikern Don Alfonso. Tillsammans bjuder de in två unga par som de grymt spelar ut mot varandra. Den dekadenta leken utspelades i ett gammalt, moderniserat slott och Don Alfonso hade festklätt sig i rokokoko.

I VETERANEN OTTO SCHENKS uppsättning av Rosenkavaljeren sjöng Kerstin Avemo Sophie, en roll hon dittills ansett lite beige. Föreställningen är en konventionell praktföreställning med åtskilliga decennier på nacken och fick nypremiär i Geneve 2012.

Han gav rollen en helt annan hållning berättar hon. Sophie blev oppositionell, en revolutionär stormsvala. Hon stod för förändringen och den okonventionella tolkningen blev mycket tydlig i kontrast till det storslagna uppbygget.

Dåliga exempel bär hon inte med sig:

– Man är alltid solidarisk med den föreställning man spelar i.

Har den inte varit bra gäller det att förtränga så fort som möjligt.

Som sagt, att placera äldre verk i nutid är ingen nyhet: Göran Gademan påminner om att fram till mitten av 1800-talet spelades de flesta sceniska verk i samtida dräkter.

– När den store Shakespearetolkaren David Garrick i mitten av 1700-talet framträdde i historisk rustning blev han utbuad, säger han.

På 1860-talet krävde den tyska ensemblen Meiningarna samspel i stället för stjärnspele och minutiös realism i scenbild och kostym. De bildade skola och därifrån utgick den moderna, västerländska teatern.

När så den engelske regissören Jonathan Miller 1988 placerade Verdis *Rigoletto* i amerikansk femtiotalsmafiosomiljö på National Opera i London brast alla fördämningar. Den spreds via tv och video och sedan dess har regissörer friskt flyttat operor framåt och – mer sällan – bakåt i tiden.

Jag intervjuade Miller när han regisserade Donizettis *Kärleksdrycken* på Kungliga Teatern 2003. Han sade med skärpa att en transponering från en tid till en annan, bara kan motiveras av att det finns tydliga kulturella och sociala paralleller dem emellan.

CALLE PAULI

Mentorer för nyanlända inom scen- och film utvalda

Nu är det klart vilka TF-medlemmar som blir mentorer för nyanlända inom scen- och filmvärlden. I höst drar det unika nätverket igång och öppnar för ny kompetens på svenska scener.

Joakim Johansson

I slutet av maj träffades mentorer och adepter i nätverket.

RIKSTEATERN, Teaterförbundet för scen & film, Svensk scenkonst och Arbetsförmedlingen Etablering har inlett ett samarbete för att ge plats för professionella kulturarbetare från bland annat Syrien, Irak, Iran och Uganda på våra svenska scener.

I höst gör tio nyanlända med yrkesbakgrund inom scenkonsten praktik på fem institutioner i Stockholm. De erbjuds även en mentor, genom Teaterförbundet.

– Många vill bli mentorer, det är jättekul. I dagsläget är det fler än de kulturarbetare som vi hittills lyckat nosa upp. Det är fortfarande lite svårt att hitta rätt personer, eftersom det inte finns en kategori för nyanlända kulturarbetare hos Arbetsförmedlingen Etablering.

– Vi har försökt nå dem via enskilda handläggare, säger skådespelaren Cecilia Nilsson som hjälpt Teaterförbundet att

matcha mentorer till nyanlända inom scenområdet.

De nyanlända har olika yrkeskategorier: bland annat finns det skådespelare, regissörer, dansare, en fotograf, en ljus- och ljudtekniker och en scenograf. Tio personer kliver in på institutionerna via praktik, ytterligare en går direkt in på jobb.

– Vi vet att det finns fler som vill delta men som ännu inte har uppehållstillstånd. Vi hoppas att projektet ska fortsätta till våren. Och att de nya personerna kan ingå då, säger Cecilia Nilsson.

I maj ordnades ett första möte mellan handledare, mentorer och nyanlända inom scen och film. Projektet drar igång den 15 augusti.

– Det vore roligt om nätverket spred sig till länsteatrarna ute i landet. Hittar vi inte tillräckligt med praktikplatser kan ju

ändå Teaterförbundet fortsätta att hjälpa till med mentorskapsdelen åt nyanlända inom scen- och filmområdet, säger Cecilia Nilsson.

MAGDALENA BOMAN

De blir mentorer i höst:

Hannes Meidal, skådespelare, *Gunilla Nyroos*, skådespelare, regissör, *Lennart Jähkel*, skådespelare, *Lennart Hjulström*, skådespelare, regissör, *Paula McManus*, dramatiker, regissör, *Mats Bäcker*, fotograf, *Peter Holm*, scenograf, *Allyson Way Wanselius*, koreograf, *Lena G Lindgren*, kostymskapare, scenograf, *Lena Nylén*, skådespelare, regissör, dramatiker, *Maria Ros Palmqvist*, ljussättare, *Kajsa Isakson*, regissör, konstnärlig ledare Gävle Folkteater.

Tack för alla fina år, Mireille!

EN KÄR VÄN OCH MEDLEM har gått bort, Mireille Bergenström. Hon blev 67 år.

Mireille är saknad av många både inom och utanför Teaterförbundet – inte minst av vår redaktionskommitté för tidningen som hon deltog i under 20 år.

Mireilles skarpa, kloka och ifrågasättande kommentarer höll igång diskussionerna under våra möten. Hon kunde få vem som helst att orka en vända till, köra järnet och inte låta bli att dra diskussionen ett varv till, som en kollega så träffande beskrev henne dagen då hon somnade in.

Få har också som Mireille, med erfarenhet av 40 års fackligt arbete, kunnat slå näven i bordet och vara motståndskraftig just i de rätta lägena. Aldrig rädd att säga sin mening, även om hon efteråt kunde muttra lite tystlåtet att hon nog blivit bättre på att säga sin mening med åren.

Mireille, du hade ett starkt rättvisepatos!

Genuint nyfiken skaffade hon nya och yngre vänner och höll sig ajour med sådant som hände i branschen. Min dotter satt i de begynnande tonåren och pratade med Mireille en stund. Efteråt utbrast hon: Mireille – hon är så ung! Hur rätt hade hon inte.

Och inte minst – Mireilles journalistiska bakgrund parat med en stor kunnighet om scen och film gjorde henne till en sann vapendragare i strävan efter att göra scen&film till en allt bättre branschtidning.

Många fina ord har sagt om Mireille i flödet på Facebook, där hon gick ut offentligt med sin sjukdom, och gjöt hopp i så många med sitt rättframma, osentimentala och varma sätt.

Mireille – du gav aldrig upp och var en förebild för många. Du förblir en ledstjärna också i vårt fortsatta arbete.

Tack för att du gjorde arbetet med tidningen så roligt under alla år!

MAGDALENA BOMAN

Händer det att du måste fakturera dina jobb?

Om en uppdragsgivare vill att du ska ta ett jobb på faktura kommer vi att utreda om det är ett självständigt eller osjälvständigt uppdrag. Det gör vi för att de olika anställningstyperna kan påverka din ersättning från oss.

Därför ska du alltid vid faktureringsjobb se till att ha ett avtal med den faktiska uppdragsgivaren om var, när och hur du ska arbeta samt vilken lön du har för arbetet. Kopia på avtalet och ett arbetsgivarintyg i original ska du sedan skicka in till oss efter avslutat uppdrag. Det är faktureringsbolaget som har arbetsgivaransvaret för dig och som efter avslutat uppdrag fyller i ett arbetsgivarintyg.

Arbetsgivarintyg är ett särskilt intyg som ska lämnas till oss. Intyget finns på arbetsgivarintyg.nu eller unionensakassa.se.

Vi ser gärna att du hör av dig till oss om du ska fakturera ditt jobb eftersom reglerna kring detta är speciella. Vi har en särskild Kultursektion som svarar på dessa frågor.

Du når oss via:

- Mina sidor på unionensakassa.se
- Telefon 0770- 77 77 88, knappval 4 måndag till fredag mellan 9.00-11.00.
- Mejl kultursektionen@unionen.se.

UNIONEN
A-KASSAN

Förbundsnytt

Nytt avtal för talboksintläsare

Teaterförbundet har tecknat nytt kollektivavtal med Medieföretagen gällande talboksintläsare.

Avtalet är ettårigt och gäller 1 maj 2016 – 30 april 2017. Avtalet är ett löneavtal med en höjning på 2,2 procent. I denna summa ligger dock en avräkning på 0,22 procent för ökade kostnader med anledning av införandet av avtalspension på området vid tidigare avtalsrörelser.

Arbetsmiljö för scenkonsten

Arbetar du på en scenkonstinstitution, är skyddsombud eller chef med ansvar för uppgifter i arbetsmiljöarbetet, och är i behov av arbetsmiljöutbildning?

Då har du möjlighet att gå en två dagars branschpassad utbildning i höst.

Kursen vänder sig till alla som i sitt arbete behöver grundläggande kunskaper i arbetsmiljöfrågor, däribland chefer, mellanchefer, arbetsmiljöansvariga och skyddsombud.

Om du inte tidigare har gått någon arbetsmiljöutbildning, eller om du behöver fräscha upp gamla kunskaper, be att din chef anmäler dig till den tvådagars branschpassade utbildningen på Vår Gård i Saltsjöbaden. För mer information se annonsen härintill.

Har du frågor kan du vända dig till Mårten Gunnartz, regionalt skyddsombud på Teaterförbundet, marten.gunnartz@teaterforbundet.se

Nytt avtal för dansare och koreografer

Teaterförbundet har tecknat ett nytt kollektivavtal med Danscentrum. Avtalet är ettårigt och gäller 1 april 2016 – 31 mars 2017. Avtalet är ett löneavtal med en höjning på 2,2 procent från och med den 1 juni 2016. Utöver löneökningen enades parterna om

att under hösten se över arbetstidsavtalet i en partsgemensam arbetsgrupp. Parterna enades också om att initiera ett gemensamt projekt med syfte att förbättra och förstärka arrangörers och koreografer/arbetsgivares kompetens på arbetsmiljöområdet.

Melanie Mederlind.

Melanie får Iris-pris!

Regissören Melanie Mederlind fick årets IRIS-pris, som delas ut av Svenska Regissörsföreningen. Motiveringen lød "För sin humor, yrkeskunskap och stora fantasi är Melanie Mederlind en värdig IRIS pristagare 2016, för Vinterresa av Elfride Jelinek på Helsingborgs Stadsteater".

Från avdelningarna

Regissörer möttes i Luleå

I april höll Svenska Regissörsföreningen medlemsmöte i Luleå, dit alla Teaterförbundets medlemmar var inbjudna. Rasmus Lindberg, som regisserat och skrivit Barn och deras barn för Norrbottensteatern talade om "Simultan teater eller samtida händelseförlopp". Vad händer när olika tider visas samtidigt, spelas upp samtidigt? Är det som att övertala en älskande att stanna kvar, samtidigt tänka på tidigare gräl, och visa dessa händelser samtidigt? Får händelsen ett nytt ljus i detta ett ackord?

Hur gör man en föreställning på fyra språk, meänkieli, samiska, svenska och finska förståelig, vilket av ovan språk man än använder? Bror Astermo från Tornedalsteatern, TO TE berättade att Malmens väg, som är ett samarbete med flera teater- musik- museer och dansinstitutioner, är en föreställning på just dessa fyra språk.

Ett annat tema var "Hur kan man utveckla scenkonsten för barn och unga i Norrbotten?" Daniel Isaksson från Ung Scen Norr samverkar med institutioner, civilsamhället och andra teateraktörer. De hjälper till med teaterledarkurser, har kontakt med arbetslösa ungdomar och nyanlända flyktingbarn.

På kvällen såg vi Rasmus Lindbergs föreställning Barn och deras barn. Vi fick se eftermiddagens teorier i en lysande praktik.

Dagen förflöt precis som ett medlemsmöte ska, med kikarsikt inställt på att Norrland har mycket och vill ännu mer. Och utanför flammade grönt norrsken!

ULLA LYTTKENS

Byggsats: producent

Avdelning 112, administration/produktion/kommunikation, arrangerade en välbesökt workshop under Bibu, där producentens arbetssituation och arbetsuppgifter diskuterades.

Workshopen tog avstamp i den enkät som genomfördes under hösten, där det bland annat framgick att otydligheten kring producentens roll och funktion skapade stress och dålig arbetsmiljö. (se Scen och film nr 8-2015)

Eftersom alla teatrar är organiserade olika är det svårt att skapa en allmän funktionsbeskrivning, men målet med workshopen var att få fram olika arbetsuppgifter från olika arbetsplatser, att ha som exempel på funktioner som kan ingå i begreppet producent.

Målet är att ta fram en handbok för den som söker eller fått ett jobb som producent, att ha som guide i samtal med arbetsgivaren.

Teaterförbundet

/ för scen och film

Förbundsstyrelsen

Verkställande utskott: Anna Carlson (skådespelare) ordförande, Minna Krook (koreograf), vice ordförande, Thomas Nörding (scen tekniker), Peter Schildt (filmregissör), Theresé Hörnqvist (producent).

Övriga ledamöter: Mäns Clausen (skådespelare), Ulrika Dalenstam (producent), Robert Forsman (tekniker), Andrzej Glosniak (dansare), Zofi Nilsson (scenograf), Simon Norrthon (skådespelare), Martyna Lisowska (musikalartist), Inga Onn (skådespelare), Pontus Plaenge (skådespelare/regissör), Annika Stöberg (maskdesign film).

Kontakt: Förbundsstyrelsens e-postadresser finns på webben under fliken förbundet/organisationen.

Teaterförbundets kansli:

Besöksadress: Kaplansbacken 2A
Postadress: Box 127 10, 112 94 Stockholm.
Telefon: 08-441 13 00
Öppettider: Vardagar: 9.00–16.30

E-post: info@teaterforbundet.se
Hemsida: www.teaterforbundet.se
[facebook.com/teaterforbundet](https://www.facebook.com/teaterforbundet)
twitter.com/teaterforbundet

Förbundsnytt

På de här sidorna kan du läsa om vad som är på gång inom förbundet. På teaterforbundet.se hittar du mer information och fler nyheter. Har du tips för sidorna mejla ase.axberg@teaterforbundet.se

4 juli kl 15.30 - 16.30
under Almedalsveckan

TCO-parken,
Strandgatan 1 i Visby

Välkommen att delta i diskussionen om den fria scenkonstens framtid och möjligheter. Hur vill kulturpolitikerna ge scenkonstnärerna de resurser och den möjlighet till långsiktig planering som krävs?

I samtalet deltar ledamöter från riksdagens kulturutskott:
Gunilla C Carlsson (S), Per Lodenius (C) och Rosanna Dinamarca (V).

Samtalsledare är *Simon Norrthon*, prefekt och lektor i skådespeleri på Stockholms dramatiska högskola.

Arrangeras av Teaterförbundet, Teatercentrum och Danscentrum.

ARBETSMILJÖ FÖR SCENKONSTEN

11-12 OKTOBER 2016
PÅ VÅR GÅRD, STOCKHOLM

Två dagars branschanpassad utbildning för dig som arbetar på en scenkonstinstitution, är skyddsombud eller chef med ansvar för uppgifter i arbetsmiljöarbetet.

ANMÄLAN

- Arbetsgivaren anmäler dem som ska delta.
- Anmälan sker på Svensk Scenkonsts hemsida: www.svenskscenkonst.se/sv/kalendarium
- Sista anmälningsdatum är 1 september 2016.
- Kostnad: 9800 kr + moms, för två utbildningsdagar, inklusive mat och logi.
- Har du frågor om anmälan kontakta asa.malmkvist@svenskscenkonst.se

Läs mer på www.teaterforbundet.se

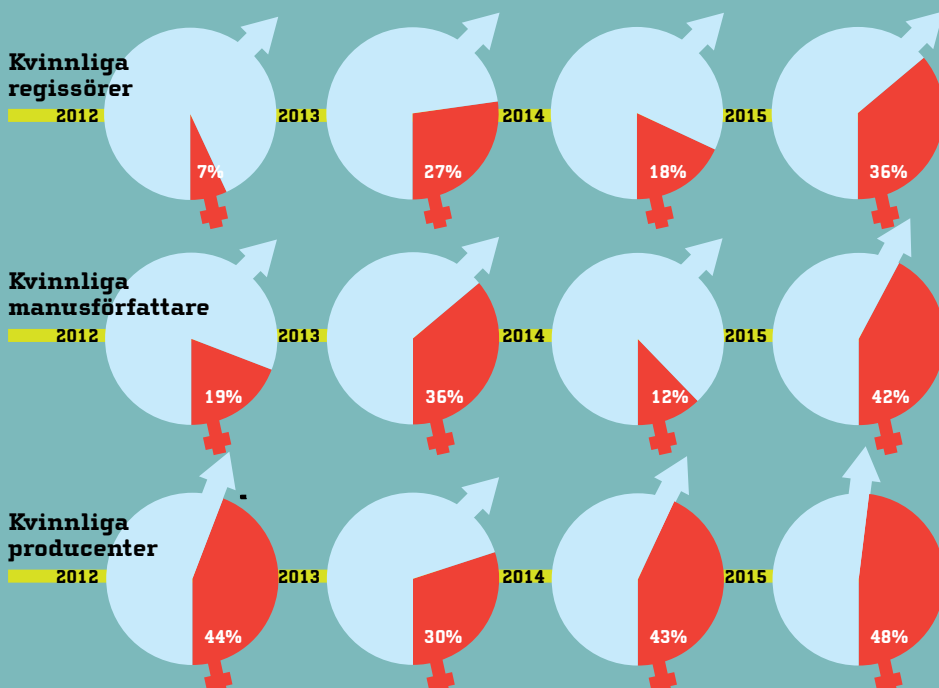
Kalendarium

- 15 jun **Arbetsmiljö inom filmproduktion**
Lär dig jobba effektivt med att förbättra arbetsmiljön inom filmproduktion. (Prevent)
- 22 jun **Shakespearesymposium på Gotland**
Två dagars symposium på temat "A brave new world" (Romateatern)
- 04 juli **Upprop för den fria scenkonsten**
Almedalsveckan på Gotland (Teaterförbundet, Teatercentrum, Danscentrum)
- 08 aug **Modern träning med Anna Grip**
Sommarträning i Stockholm för professionellt yrkesverksamma dansare. (Dansalliansen)
- 08 aug **Jivamukti yoga med Eric Ernerstedt**
Sommarträning i Stockholm för professionellt yrkesverksamma dansare. (Dansalliansen)
- 18 aug **Göteborgs Dans- och Teaterfestival**
Festivalen pågår 18–27 augusti med föreställningar och seminarier. Upprop för den fria scenkonsten äger rum i samband med festivalen.
- 22 aug **Möte med gyrokinesis och Libby Farr**
Sommarträning i Stockholm för professionellt yrkesverksamma dansare. (Dansalliansen)
- 23 aug **Ansök hos Kulturrådet**
Verksamhetsbidrag för internationell och interkulturell kulturverksamhet.
- 29 aug **Möte med Stephen Rappaport**
Workshop i Stockholm för professionellt yrkesverksamma dansare. (Dansalliansen)
- 01 sep **Jämlik scen - nu!**
Heldagsseminarium i Stockholm. Hur får vi scenen att spegla samhällets mångfald? (Share Music Now)
- 02 sep **Förbundsstyrelsemöte**
(Teaterförbundet för scen och film)
- 05 sep **Gaga och FloWork**
Rörelse och improvisation. Workshop för skådespelare med Emma Rozgoni och Noam Carmeli. (Teateralliansen)
- 05 sep **Improvisation, fantasi & samspel**
– en upptäcktsresa med Lennart R Svensson (Teateralliansen)
- 12 sep **Föreställningsanalys med Karin Helander**
Pröva din förmåga att analysera, diskutera och skriva om scenkonst. (Teateralliansen och Dansalliansen)
- 14 sep **Sånggestaltning med Pia Olby**
Kurs där du utvecklar din egen vokala/musikaliska potential. (Teateralliansen)
- 29 sep **Filmskådespeleri med Peter Schildt**
En två veckors handgriplig grundkurs i filmproduktionens teknik och filmskådespeleriets praktik. (Teateralliansen)

Jämställdheten ökar i svensk film

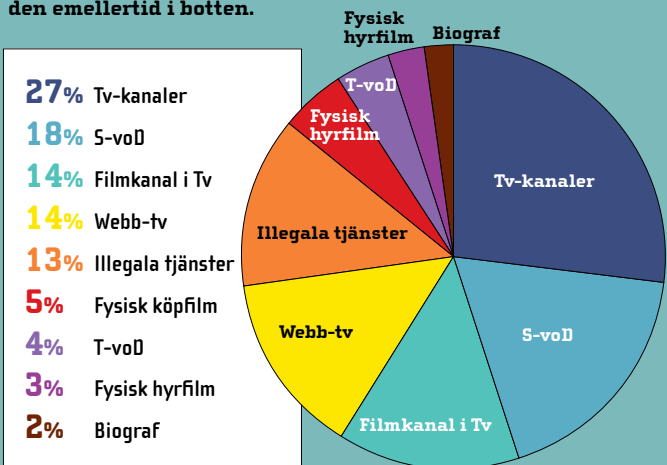
Sverige ses som ett föredöme internationellt när det gäller jämställdhet, vilket inte minst uppmärksammades på filmfestivalen i Cannes med ett seminarium om jämställdhet under ledning av SFIs vd Anna Serner och kulturministern Alice Bah Kuhnke.

Andelen kvinnliga regissörer, manusförfattare och producenter i premiärsatta långfilmer 2012–2015

Filmtittande i olika fönster 2015

Biobesöken i Sverige under 2015 uppgick till 17 045 356, vilket är en siffra som håller sig på ungefär samma nivå som de senaste åren. I förhållande till det totala filmtittandet ligger den emellertid i botten.

Mest sedda svenska filmer på bio under 2015

Filmtitel	Antal besökare
En underbar jävla jul	600 570
En man som heter Ove	429 028
Micke & Veronica	377 917
Så ock på jorden	264 644
Sune i fjällen	259 024
LasseMajas detektivbyrå – Stella Nostra	284 247
Jag är Ingrid	187 502

Källa: SFI, Filmåret i siffror.
Grafik: Annicka Istemo